

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Major Johan Larsson		HOP 1
Handledare		Antal ord: 13982
Dr. Michael Jonsson	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2HO015
NORDISK ÖDEMARKSTERRÄNG – FRAMTIDENS SLAGFÄLT?		
<u>Sammanfattning:</u> Att behärska förmågan till överraskning har varit, är och kommer vara en framgångsfaktor i krigföring. Likaså vikten av att återhämta den militära organisationen efter att ha blivit utsatt för en sådan. En organisation som genomsyras av flexibilitet har bättre förutsättningar till denna återhämtning. Studien syftade till att undersöka hur ett geografiskt inriktat markstridsförband påverkar flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån. Studien genomfördes som en fallstudie av de framtida Norrlandsjägarbataljonerna som i Försvarsberedningens rapport Värnkraft ges inriktningen strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid. Studiens resultat visar att Värnkrafts inriktning medför att förbandet vidtar två större åtgärder för att anpassa uppträdandet till ödemarksterräng. En materiell förändring där fler bandvagnar tillförs förbandet samtidigt som antalet lätta fordon reduceras. En organisatorisk förändring där ytterligare en jägarskvadron tillförs organisationen samt att stödresurser omfördelas till lägre ledningsnivåer. Förändringarna påverkar flertalet av de grundläggande förmågorna, där verkan, underrättelse och uthållighet ökar. Därigenom ökar förbandets självständighet och autonoma uppträdande. Förmågan rörlighet ökar i kontexten ödemarksterräng. Däremot minskar förmågan rörlighet om förbandet används i en annan terrängtyp och i ett scenario där förbandet behöver stöd med operativ transport. De påverkade förmågorna medför i nästa steg att flexibiliteten för taktisk nivå generellt ökar sett ur områdena balans, mångfald och redundans inom Meir Finkels stratum om organisatorisk flexibilitet. Den taktiska ledningsnivåns flexibilitet minskar sett till förbandets minskade operativa och stridstekniska rörlighet, vilket kan ses som en följd av det utökade antalet bandvagnar vid förbandet. Sammanfattat utifrån fallstudiens resultat, påverkar en geografisk inriktning av ett markstridsförband flexibiliteten för taktisk nivå mer positivt än negativt.		
<u>Nyckelord:</u> Värnkraft, Norrlandsjägarbataljon, Strid på djupet, Ödemarksterräng, Subarktiskt förmåga, Flexibilitet, Organisatorisk flexibilitet, Balans, Mångfald, Redundans.		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 BAKGRUND.....	3
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	4
1.3 SYFTE OCH CENTRAL FORSKNINGSFRÅGA	5
1.4 AVGRÄNSNINGAR	6
1.5 DISPOSITION	6
1.6 TIDIGARE FORSKNING.....	7
1.7 STUDIENS BIDRAG TILL FORSKNINGEN	9
2. TEORI.....	9
2.1 MEIR FINKELS TEORI OM FLEXIBILITET	9
2.1.1 Doktrinär och konceptuell flexibilitet.....	10
2.1.2 Organisatorisk och teknologisk flexibilitet.....	10
2.1.3 Lednings och kognitiv flexibilitet.....	10
2.1.4 Lessons learned och snabb spridning av erfarenheter.....	10
2.2 SAMMANFATTNING	11
2.3 OPERATIONALISERING OCH ANALYSVERTYG.....	12
3. METOD.....	13
3.1 FORSKNINGSSDESIGN	13
3.1.1 Val av fall	14
3.1.2 Generaliserbarhet.....	16
3.2 INSAMLING AV DATA.....	16
3.2.1 Dokumentanalys	16
3.2.2 Intervjuer... ..	17
3.2.3 Källkritik.....	18
4. FÖRBANDETS FÖRÄNDRINGAR OCH FLEXIBILITET I AR TAKTIK.....	19
4.1 FÖRBANDBESKRIVNING 193. JÄGARBATLJON - NORRLANDSJÄGARBATLJON.....	20
4.2 DEN GEOGRAFISKA INRIKTNINGEN OCH FÖRBANDETS FÖRÄNDRINGAR.....	20
4.2.1 Bakgrund till förändringarna - Värnkrafts påverkan	21
4.2.2 Materiel förändring - Förändrad fordonspark.....	23
4.2.3 Organisatorisk förändring - Utökad organisation och logistiska förändringar	23
4.2.4 Sammanfattning	24
4.3 ORGANISATORISK FLEXIBILITET PÅ TAKTISK LEDNINGSNIVÅ - EN ANALYS AV AR TAKTIK 201326	
5. ANALYS OCH DISKUSSION - FÖRÄNDRINGARNAS PÅVERKAN PÅ ORGANISATORISK FLEXIBILITET UR AR TAKTIK	27
5.1 BALANS	27
5.2 MÅNGFALD	33
5.3 REDUNDANS.....	36
6. RESULTAT OCH SLUTSATSER	39
6.1 RESULTAT.....	39
6.1.1 Hur påverkar en geografisk inriktning av ett markstridsförband flexibiliteten på den taktiska ledningsnivån?.....	39
6.2 SLUTSATSER	40
6.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	41
7. AVSLUTNING	42
7.1 REFLEKTION	42
7.2 FÖRSAG PÅ FORTSATT FORSKNING.....	43
REFERENSER	44
BILAGA A - INTERVJUGUIDE	

1. Inledning

Kapitlet inleds med bakgrund och problemformulering, därefter redogörs för studiens syfte och forskningsfråga med tillhörande avgränsningar. Slutligen redovisas dispositionen, tidigare forskning samt studiens bidrag till framtida forskning.

1.1 Bakgrund

”Överraskningen ligger till mer eller mindre till grund för alla företag, ty utan den är överlägsenhet på den avgörande punkten egentligen inte möjlig.”¹

”Den som behärskar överraskandets konst får därför möjligheter obegränsade som himmel och jord och ousinliga är floderna.”²

Så beskriver militärteoretikerna Sun Zi och Carl von Clausewitz fördelarna för den som behärskar förmågan att överraska sin motståndare. Förmågan är tidlös och har hög relevans även i dagens kontext, vilket visat sig så sent som för några år sedan i Sveriges närområde när Ryssland uppvisade god förmåga till överraskning när man annekterade Krim samt invaderade östra Ukraina 2014. Ryssland utsatte Ukraina för ett överraskande angrepp vilket medförde att initiativet hamnade i Rysslands händer.³ Likt Ukraina är Sverige utsatt för både politiska påtryckningar och ett militärt hot från Ryssland, om än att omfattningen av det militära hotets karaktär skiljer sig avsevärt mellan staterna. För Ukrainas del är det väpnade angreppet redan ett faktum medan i den svenska kontexten får sannolikheten för ett angrepp i dagens läge anses som låg, men kan inte uteslutas.⁴ Det råder också osäkerhet vart geografiskt ett angrepp kan komma ske, vilket problematiserar svensk krigsplanläggning.

I Försvarsberedningens rapport Värnkraft framgår det tydligt att den politiska nivån är medveten om att Sverige kan komma utsättas för ett överraskande angrepp, där överraskningen kan ske i både tid och rum.⁵ Medvetenheten underbyggs av en bedömning i Försvarsmaktens perspektivstudie 2016-2020 vilken uttrycker att en angripare kommer sträva efter att behålla det strategiska initiativet genom bland annat överraskning och ett högt operationstempo.⁶

¹ Clausewitz, Carl von. *Om kriget*, Stockholm: Bonniers, 2006, 168.

² Sun, Zi, *Sun Zis krigskonst*, (ny utg.). Stockholm: Santérus, 2015, 52.

³ Försvarsdepartementet, *Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021-2025*, 2019, 25.

⁴ *Ibid.*, 44.

⁵ *Ibid.*, 116.

⁶ Försvarsmakten, *Slutlig-redovisning-av-perspektivstudien-2016-2018*, 36.

Det kan antas att ett ryskt väpnat angrepp mot Sverige kan komma ske med en likartad överraskning som Ukraina utsattes för 2014. Vidare uttrycker Sveriges överbefälhavare Mikael Bydén i sitt förord till Militär Strategisk Doktrin 2016 (MSD16) att Sveriges militärstrategiska koncept ska utgå ifrån att landet kommer att behöva agera i strategisk efterhand vilket kommer ställa höga krav på Försvarsmaktens personal att hantera det oförutsägbara.⁷

Med anledning av ovanstående resonemang kan en inledande fråga ställas om hur en militär organisation ska återhämta från ett överraskande angrepp, kunna agera i strategisk efterhand, hantera det oförutsägbara och därigenom återta initiativet från angriparen?

1.2 Problemformulering

En metod för att återhämta den militära organisationen är enligt den israeliske brigadgeneralen Meir Finkel att en militär organisation som genomsyras av flexibilitet ökar förutsättningarna för en snabbare återhämtning efter att organisationen har blivit utsatt för det han benämner som doktrinär och teknologisk överraskning.⁸

Hur beskrivs flexibilitet ur ett svenskt perspektiv? Överbefälhavaren uttrycker i förordet till Doktrin För gemensamma Operationer 2020 (DGO20) att vår förmåga till anpassning och flexibilitet är av stor betydelse.⁹ Vidare ger samma doktrin flexibilitet innebörden anpassningsbarhet, föränderlighet och mångsidighet. Flexibilitet uttrycks som svaret på osäkerhet och överraskning vilket ska karaktärisera svensk krigföring.¹⁰ Arméreglemente Taktik 2013 (AR Taktik) betonar att ett offensivt och okonventionellt uppträdande med hög grad av flexibilitet i val av medel och metoder skall präglade arméförbandens strid.¹¹ Sammanfattat kan det konstateras att både den operativa och taktiska ledningsnivåns förmåga till flexibilitet har en viktig roll i svensk krigföringsförmåga.

Med anledning av det förändrade omvärldsläget befinner sig Försvarsmakten i en tillväxtfas. I Värnkraft framgår det tydligt att tillväxten särskilt sker i markstridskrafterna där flertalet av arméns krigsförband ska öka i volym.

⁷ Försvarsmakten, *Militär strategisk doktrin*, Försvarsmakten, Högkvarteret, Stockholm, 2016, 7.

⁸ Meir Finkel, *On Flexibility: Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield*, ed. by Moshe. Tlamim, Stanford Security Studies, 2011. 7-31.

⁹ Försvarsmakten, *Doktrin för gemensamma operationer*, Försvarsmakten, Högkvarteret, Stockholm, 2019, 5.

¹⁰ *Ibid.*, 33.

¹¹ Försvarsmakten, *Arméreglemente Taktik*, Försvarsmakten, Högkvarteret, Stockholm, 2013, 44.

Samtidigt finns också tydliga inriktningar på att nya organisationsenheter och krigsförband ska upprättas.¹² Vidare framgår också att både befintliga och nya krigsförband kan komma ges inriktningar mot specifika geografiska områden.¹³ En geografisk inriktning kan innebära att förband vidtar vissa åtgärder och genomför nödvändiga förändringar för att anpassa sig till aktuell kontext enligt den givna inriktningen. Förändringarna kan bedömt ske inom organisation, materiel och uppgifter, vilket kan inverka på förmågor som verkan, rörlighet och uthållighet.

Sprunget ur resonemanget och med hänsyn till den betydelse flexibilitet ges i doktriner och reglementen kan frågan ställas om och i så fall hur en geografisk inriktning av ett markstridsförband och dess eventuella följd effekter påverkar flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån? Frågan är intressant och relevant, särskilt med utgångspunkt i nuvarande kontext där angriparen strävar efter överraskning och osäkerhet råder vart denne genomför ett angrepp geografiskt. Den aktuella kontexten innebär att Sverige är i behov av en flexibel armé. Kan en teori om flexibilitet användas som analytisk ramverk och ge ett svar på frågan?

1.3 Syfte och Central forskningsfråga

Generellt handlar denna studie om flexibilitet i markstridskrafterna och hur denna påverkas av vilka förbandstyper som ingår i en armé. Specifikt studerades förband som inriktas geografiskt, vilka åtgärder och förändringar vidtar förbandet och hur påverkar dessa den taktiska ledningsnivåns flexibilitet? Studien fokuserade på den svenska armén och utgjordes av en fallstudie på de framtida Norrlandsjägarbataljonerna och den inriktning förbandet ges i Försvarsberedningens rapport Värnkraft, strid på djupet i ödemarksterräng, särskilt vintertid.¹⁴

Forskningsfrågan som besvarades var *Hur påverkar en geografisk inriktning av ett markstridsförband flexibiliteten på den taktiska ledningsnivån?*

För att svara på frågan analyserades AR Taktik utifrån variablerna balans, mångfald, redundans, som hämtades från Finkels stratum om organisatorisk flexibilitet för att identifiera den svenska motsvarigheten av stratumet.

¹² Försvarsdepartementet, *Värnkraft*, 175.

¹³ *Ibid.*, 177.

¹⁴ *Ibid.*, 181.

Därefter tolkades identifierad organisatorisk flexibilitet ur AR Taktik mot de åtgärder och förändringar som genomförs vid 193. Jägarbataljonen för att anpassa förbandet mot Värnkrafts inriktning för att undersöka hur dessa påverkar den taktiska ledningsnivåns flexibilitet.

Förändringarna hämtades ur intervjuer med bland annat förbandets utvecklingschef. Val av fall Norrlandsjägarbataljoner får anses relevant då jägarförband är mångsidiga, de har förmåga till både spaning och strid och särskilt förmåga att leda indirekt bekämpning som bidrar till kombinerade vapen. Vidare har förbandet relativt sett hög operativ rörlighet och får därför anses som ett flexibelt instrument för den taktiska ledningsnivån.

1.4 Avgränsningar

Inledningsvis avgränsades studien till att omfatta markstridskrafter, vilket innebär Försvarens arméförband. Studien kan anses ha mindre relevans för flygförband då sådana förbandstyper verkar i en miljö som är likartad oavsett geografisk inriktning, relevans kan möjligen finnas för Flygvapnets markstridsförband. Relevans kan återfinnas för marinstridskrafterna då exempelvis den svenska skärgårdsmiljön ställer vissa krav som särskiljer sig från marin krigföring på öppet hav. Dock med hänsyn till studiens utrymme avgränsades dessa domäner bort.

Därefter avgränsades studien till att undersöka påverkan på flexibilitet vid arméns högsta ledningsnivå, det vill säga Arméstaben med hänsyn till studiens syfte och forskningsfråga. Vidare avgränsades även studien till att omfatta flexibilitet i kontexten väpnat angrepp och genomförandet av en markstridsoperation. Slutligen avgränsades studien till att undersöka flexibilitet inom krigföringens fysiska faktorer¹⁵, då en geografisk inriktning främst kan anses medföra anpassningar av fysisk karaktär mot rådande miljö och terräng i det geografiska området.

1.5 Disposition

Fortsättningen av kapitel 1 består av tidigare forskning inom området samt studiens bidrag till forskningen. Därefter beskrivs i kapitel 2 uppsatsens teoretiska utgångspunkt som har sin grund i Finkels teori om flexibilitet.

¹⁵ Försvarensmakten, *MSD16*, 25-26.

Beskrivningen mynnar ut i en operationalisering av teorins stratum om organisatorisk flexibilitet och utgjorde därmed studiens analysverktyg. Kapitel 3 redogör för studiens forskningsdesign som i stort utgörs av en tolkade fallstudie med metoderna dokumentanalys och semistrukturerade intervjuer för insamling av studiens data.

Vidare i kapitel 4 redovisas studiens empiri som består av förbandets förändringar utifrån Värnkrafts inriktning och framtagen flexibilitet ur AR Taktik. Empirin analyseras och diskuteras i kapitel 5 för att undersöka hur förändringarna påverkar flexibiliteten vilket mynnar ut i ett resultat och slutsatser som redovisas i kapitel 6. Uppsatsen avslutas med kapitel 7 där reflektion genomförs och förslag på områden för fortsatt forskning redovisas.

1.6 Tidigare forskning

Undersökningen kring tidigare forskning inom området inriktades med hänsyn till studiens syfte och frågeställning mot teorier som beskriver flexibilitet. Det kunde tidigt konstateras att mycket av den tidigare forskningen kring begreppet avhandlar den militära kulturen och dess påverkan på flexibilitet i militära organisationer. Ett ämne vars innebörd kan placeras in i de konceptuella och moraliska faktorerna som påverkar krigföringen. Vid forskningsöversiktens genomförande återfanns väldigt lite forskning kring de fysiska faktorernas påverkan på flexibiliteten. Därigenom anände författaren en möjlig kunskapslucka inom framför att hur flexibilitet påverkas av fysiska faktorer såsom materiella och organisatoriska förändringar vid förband.

Elizabeth Kier studerade sambandet mellan kulturen i militära organisationer och utvecklingen av doktriner i Frankrike och Storbritannien mellan första och andra världskriget. Kiers resultat visar bland annat på att franska tillkortakommanden, vilket ledde till en defensivt inriktad doktrin, hade sitt ursprung ur en kultur som dominerades av en uppfattning om hur något ska vara. En kultur som gynnade flexibilitet genom initiativtagande och kritisk värderingsförmåga lyste med sin frånvaro. Ur brittisk synvinkel visade det sig att dess befintliga kultur medförde ett konservativt synsätt på krigföring vilket försvårade doktrinär utveckling och ledningsfilosofi.¹⁶

¹⁶ Kier, Elizabeth, *Imagining war: French and British military doctrine between the wars*. Princeton studies in international history and politics. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1997, 143-144.

Lazar Berman har genom flertalet studier av den israeliska försvarsmakten kommit fram till att till snabb anpassning är en förmåga som gynnar förutsättningarna att besegra en angripare som är förändringsbenägen. Förmågan till snabb anpassning underbyggs av flexibilitet inom den kognitiva sfären hos den militära organisationens personal och en rådande kultur som gagnar kreativt tänkande och viljan till att ta initiativ i organisationen.¹⁷

Williamson Murray påstår för att segra över sin motståndare är förmågan till anpassning och flexibilitet ytterst nödvändig och menar att rådande kultur i den militära organisationen är en betydande faktor för framgång inom dessa. Murray beskriver också att de subkulturer som råder får påverkan på anpassning och flexibilitet. Vidare anser Murray att en rådande kultur som består av subgrupper kan bidra till att organisationen blir benägen att fokusera på tidigare krig och dess erfarenheter, vilket kan förankra rådande uppfattningar inom rådande subkulturers ställningstaganden. Påföljden blir att åsikter som skiljer sig från de förankrade ställningstagandena och ett kritiskt förhållningssätt möts med skepsis och motstånd, vilket inte gynnar anpassning och flexibilitet.¹⁸

Michael I Handel redogör för problematiken med att bli utsatt för strategisk överraskning och att uppfatta och förstå fenomenet. Handel belyser bland annat flexibla enheter och förband med hög tillgänglighet som viktiga åtgärder för att hantera en överraskning.¹⁹

Meir Finkel menar att flexibilitet en militär organisation ökar förutsättningarna för en snabbare återhämtning efter att organisationen blivit utsatt för doktrinär och teknologisk överraskning i krigföringen.²⁰ Finkel delar in teorin i fyra stratum vilka doktrinär och konceptuell flexibilitet, organisatorisk och teknologisk flexibilitet, lednings och kognitiv flexibilitet samt lessons learned och snabb spridning av erfarenheter.²¹

Den tidigare forskningen avhandlar till största del den militära kulturens påverkan på flexibiliteten i en militär organisation, bland annat vad kulturen innebär för den adaptiva och

¹⁷ Berman, Lazar, *Capturing Contemporary Innovation: Studying IDF Innovation against Hamas and Hizballah*, Journal of Strategic Studies 35, 2012, 143-145.

¹⁸ Murray, Williamson, *Does military culture matter?*, Orbis 43, 1999, 33-36.

¹⁹ Handel, Michael I, *Intelligence and the problem with strategic surprise*, Journal of Strategic Studies, 7:3, 1984, 230, 241.

²⁰ Finkel, *On Flexibility*. 27-31.

²¹ Ibid., kap 2-5.

kognitiva förmågan. Sammanfattat kan sägas att mycket av tidigare forskning fokuserar på mental och psykologisk flexibilitet. Endast en mindre av teorierna som återfanns under forskningsöversikten fokuserar fysisk flexibilitet såsom rörlighet, organisering förband och en mångfald av förmågor och vapensystem.

1.7 Studiens bidrag till forskningen

Studiens bidrag till forskningen är att den utvisar om Finkels teori om flexibilitet är tillämpbar som analytiskt ramverk på en svensk kontext. Genom undersökningen framkommer svar om hur väl teorin fungerar utanför den kontext där den har sitt ursprung. Det empiriska bidraget är en fallstudie av ett geografiskt inriktat förband vilket får anses som ett relativt outforskat område, syftandes till att finna om en geografisk inriktning av förband ökar eller minskar flexibiliteten på taktisk ledningsnivå.

Ur ett utomvetenskapligt perspektiv, kan studien även bidra till att undersöka om en geografisk inriktning av ett förband medför för eller nackdelar för militär flexibilitet och därigenom kunna utgöra del i ett framtida beslutsunderlag rörande frågor om inriktning, utökning och etablering av förband. Med anledning av Försvarmaktens kommande organisatoriska tillväxt torde sådana beslut öka i omfattning. Genom ett utökat beslutsunderlag kan politikerns förståelse för och behovet av en flexibel militär organisation öka.

2. Teori

Kapitlet inleds med en redogörelse om den teori som valdes till studiens teoretiska utgångspunkt och varför den valdes. Därefter beskrivs teorins ingående delar samt hur och varför teorin avgränsades i analysverktyget. Slutligen redogörs den valda teorins relevans för studien.

2.1 Meir Finkels teori om flexibilitet

Studiens teoretiska utgångspunkt utgörs av den israeliske brigadgeneralen Meir Finkels teori om flexibilitet. Finkel beskriver teorin i boken *On Flexibility*. Teorin möjliggör en undersökning av flexibilitet ur ett fysiskt perspektiv genom att den även innefattar fysiska faktorer och inte enbart konceptuella och moraliska faktorer som kan anses mer lämpliga för att undersöka flexibilitet ur ett mentalt perspektiv. Ett annat motiv till teorins relevans är att övriga teorier som redovisas i den tidigare forskningen främst fokuserar på hur flexibilitet i en

militär organisation påverkas av rådande kultur och inte av fysiska påverkans faktorer såsom terräng och klimat.

2.1.1 Doktrinär och konceptuell flexibilitet

Innebär en kultur i organisationen som tolererar och uppmuntrar okonventionella metoder och nya idéer. Kritiskt, självständigt och öppet tänkande ska premieras. Vidare behövs en multidimensionell doktrin som likställer och ger samma tyngd åt olika begrepp, exempelvis offensiv och defensiv.²²

2.1.2 Organisatorisk och teknologisk flexibilitet

Innefattar tre delar. 1) Kvalitativ och kvantitativ balans mellan eldkraft och manöver, defensiv och offensiv, direkt metod eller utnötning. 2) Organisation och struktur vid förband, innefattande redundans av förmågor, mångfald av vapensystem och möjlighet till kombinerade vapensystem. 3) Tekniska systems flexibilitet genom dess användbarhet och förändringsbarhet.²³

2.1.3 Lednings och kognitiv flexibilitet

För att skapa och uppnå flexibilitet i en militär organisation krävs kognitiv flexibilitet hos organisationens chefer. Att dessa är mentalt flexibla, kan improvisera och tänka utanför boxen.²⁴

2.1.4 Lessons learned och snabb kunskapsspridning

Innebär att en militär organisation snabbt identifierar förändringar under pågående krigföring, omhändertar erfarenheterna och snabbt sprider dessa i organisationen i syfte att denne kan genomföra anpassningar i krigföringen.²⁵

Organisatorisk flexibilitet är det stratum som avhandlar fysiska faktorer såsom organisering och strukturering av förband samt kombinerade vapen, varför stratumet får anses ha tydligast relevans kopplat till studiens syfte, forskningsfråga och avgränsningar. Då fallet som studeras är ett förband som genomför organisatoriska och materiella förändringar stärks stratumets

²² Finkel, *On Flexibility*. kap 2.

²³ Ibid., kap 3.

²⁴ Ibid., kap 4.

²⁵ Ibid., kap 5.

relevans ytterligare. Därigenom kommer organisatorisk flexibilitet att operationaliseras och utgöra grunden för studiens analysverktyg.

Kritik kan riktas mot att teknologisk flexibilitet har relevans för studien då en materiel förändring kan påverka stratumet, dock sker en sådan påverkan på förbandsnivå vilket inte är den nivå studien avser undersöka flexibiliteten inom. Vidare anser författaren att en Norrlandsjägarbataljon är ett förband och inte ett vapensystem åt den marktaktiska ledningsnivån. Förbandets eventuella förändringar får därför främst anses påverka organisatorisk flexibilitet för den taktiska ledningsnivån.

2.2 Sammanfattning

Teorins relevans för studien kan stärkas med följande motiv. I DGO20 uttrycks flexibilitet, tillsammans med manövertänkande, uppdragstaktik och integrationstänkande, som en grundpelare i svensk operationskonst.²⁶ Begreppsbeskrivningen i doktrinen har stora likheter med Finkels teori och kan anses i stort ha applicerats i sin ursprungliga form i doktrinen, med vissa mindre omskrivningar. Den indelning som görs av flexibilitet i DGO20 på sidan 33 samt i Bilaga 1 sidan 113-115 är identisk med Finkels indelning av flexibilitet i fyra stratum.²⁷ Vid framtagandet av doktrinen nya upplaga har man sett värdefulla aspekter i Finkels teori för svensk operationskonst, bedömt utifrån rådande kontext med risk för överraskning och behov av snabb återhämtning. Teorin kan därför anses ha relevans för en vetenskaplig undersökning av flexibilitet inom svensk krigföringsförmåga i markdomänen.

Vidare är teorin är framtagen av en officer som tjänstgjort på den taktiska ledningsnivån inom de israeliska markstridskrafterna och är framtagen genom studier av historiska krigsfall inom markdomänen som utspelats sig till största del på taktisk nivå. Kontexten studien är framtagen inom ligger i linje med studiens syfte och forskningsfråga. Teorin kan anses vara framtagen för den Israeliska krigsmaktens behov i försvaret av det israeliska territoriet.

Liknelse mellan Israel och Sverige kan här göras, båda staterna kan klassificeras som en småstat och båda staterna är utsatta för ett tydligt yttre hot. Därigenom är båda staterna beroende av en flexibel militär organisation för att kunna möta och anpassa sig utefter det hot som riktas mot

²⁶ Försvarsmakten, *DGO20*, 6.

²⁷ Finkel, *On Flexibility*, kap 2-5.

staten, speciellt i dagens kontext där förmågan att snabbt återhämta sig från överraskning blir allt mer viktigare. Möjligen kan kritik riktas mot resonemanget att båda nationerna är utsatta för ett tydligt yttre hot där Israel i princip på daglig basis är utsatt för hot som verkställs i faktisk handling vilket inte kan anses gälla för Sverige. Likväl, sett till den dignitet och de konsekvenser ett verkställande av det hot Sverige står inför, kan behovet av en flexibel militär organisation inte förringas.

Sammanfattat kan teorin anses ha relevans för en vetenskaplig studie som avser undersöka hur flexibilitet på taktisk nivåledningsnivå påverkas och utgöra dess teoretiska utgångspunkt samt grund för analysverktyg.

2.3 Operationalisering och Analysverktyg

Studiens analysverktyg har sin grund i Finkels stratum om organisatorisk flexibilitet. Studiens operationalisering genomfördes i tre steg och mynnade ut i det analysverktyg som användes vid analysen. I steg 1 operationaliserades organisatorisk flexibilitet till ett antal variabler. Genom en analys av kapitel 3 i *On Flexibility*, som avhandlar stratumet organisatorisk flexibilitet identifierades de vanligaste förekommande värdeorden som därmed utgjorde studiens variabler. Variablerna med tillhörande beskrivningar redovisas i tabell 1 nedan.

Tabell 1 användes sedan i steg 2 vid en analys av AR Taktik, det dokument som beskriver och inriktar de svenska markstridskrafternas krigföring. Variablerna användes som sökord och matchades mot kapitel och stycken som antingen direkt beskriver variablerna eller som genom tolkning kan matchas mot dessa och dess beskrivningar. Genom analysen identifierades de kapitel och stycken som beskriver flexibilitet för den taktiska ledningsnivån och markstridskrafternas krigföring, sett ur stratumet organisatorisk flexibilitet.

I steg 3 analyserades vilken påverkan geografisk inriktning av ett markstridsförband får på den identifierade organisatoriska flexibiliteten ur AR Taktik. En tolkning gjordes huruvida den geografiska inriktningen påverkar den identifierade flexibiliteten. Här identifierades ett behov av att operationalisera geografisk inriktning av ett markstridsförband.

Operationaliseringen genomfördes genom analys av intervjuer med personal tillhörande 193. Jägarbataljon. Ur intervjuernas svar identifierades de åtgärder och förändringar förbandet vidtar

för att anpassa sig till inriktningens kontext. Analysen strukturerades utifrån att de framtagna variablerna ur organisatorisk flexibilitet utgjorde rubriker i analyskapitlet.

Tabell 1 – Operationalisering av organisatorisk flexibilitet

Organisatorisk flexibilitet:
Balans mellan: <ul style="list-style-type: none">• Eldkraft och manöver• Offensiva och defensiva förmågor
Mångfald: <ul style="list-style-type: none">• Organisering och strukturering av förband, förmågor och vapensystem.• Kombinerade vapen.• Förstärka svagheter och kompensera brister.
Redundans: <ul style="list-style-type: none">• Förband och vapensystem som kan lösa samma uppgifter och verka mot samma mål men använder olika metoder.

3. Metod

Kapitlet inleds med en redogörelse för studiens forskningsdesign, val av fall och dess generaliserbarhet. Därefter beskrivs de metoder som användes för studiens datainsamling med tillhörande diskussion kring källkritik.

3.1 Forskningsdesign

Studiens kan anses ha en post-positivistisk med drag mot en tolkade ansats. Studiens syftade till att inte att förklara utan att tolka verkligheten och samtidigt erkänna den rådande kontexten.²⁸ Undersökningens empiriska material stod i centrum för studiens genomförande. Genom denna ansats konstaterades att kvalitativ metod var den forskningsmetod som lämpade sig för studiens genomförande. I urvalet av kvalitativa forskningsmetoder genomfördes den vetenskapliga undersökningen genom fallstudiemetoden. En fallstudie utgör en empirisk undersökning som studerar en aktuell händelse i dess verkliga kontext (framförallt då gränserna mellan företeelsen och kontexten är oklara).²⁹

²⁸ Della Porta, Donatella & Keating, Michael (red.), *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 23, 32.

²⁹ Yin, Robert K. *Fallstudier: design och genomförande*, Stockholm: Liber AB, 2006, 31.

Denna studie föll väl inom beskrivningen för fallstudiemetod då empirin och analysen av denna stod i fokus och studiens valda fall utgjordes av en samtida händelse som undersöktes i dess rådande kontext. Yin anser att fallstudiemetoden är lämplig när studiens forskningsfråga utgörs av en hur-fråga, studien kräver ingen kontroll av analysenheterens beteende samt att studiens fokus riktas mot en aktuell händelse.³⁰ Studien ansågs uppfylla samtliga av Yins tre kriterier.

Inom ramen för urvalet av fallstudiemetoder användes en tolkande fallstudie (Interpretative case studies).³¹ I kopplingen mellan teori och empiri blev undersökningen teorikonsumerande då en operationalisering av den teoretiska utgångspunkten utgjorde studiens analytiska ramverk vid analysen av empirin, där det enskilda fallet med tillhörande empiriskt material stod i centrum för studien.³²

Gällande valet av fall för studien så återfinns en koppling till hur den centrala forskningsfrågan utformades.³³ Centralt i valet av fall var geografisk inriktning av ett markstridsförband då det utgör den oberoende variabeln (x) som påverkar den beroende variabeln (y) flexibilitet på taktisk ledningsnivå.³⁴ Den aktuella händelsen där valet av fall hade sin utgångspunkt, vilken innefattar geografisk inriktning av ett markstridsförband, var Försvärsberedningens rapport Värnkraft där svenska politiska nivån lämnade sitt förslag gällande utvecklingen av det militära försvaret 2021-2025.³⁵

3.1.1 Val av fall

I Försvärsberedningens rapport Värnkraft framgår det att nuvarande 193. Jägarbataljonen belägen i Arvidsjaur, i kommande tidsperiod ska ombildas till en Norrlandsjägarbataljon som inriktas mot strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid.³⁶ I en ungefärlig samtid föreslås att Norrlands Dragonregemente K4 återupprättas med en framtida uppgift att upprätta ytterligare en Norrlandsjägarbataljon i perioden bortom 2025.³⁷

³⁰Yin, *Fallstudier: design och genomförande*, 22.

³¹ Lijphart, Arend, *Comparative Politics and the Comparative Method*. American Political Science Review, Vol. 65, nr. 4, 682–693, 1971, 692.

³² Esaiasson, P. m.fl. (2017) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte uppl. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB, 42.

³³ Yin, *Fallstudier: design och genomförande*, 42.

³⁴ Esaiasson m.fl., *Metodpraktikan*, 51-52.

³⁵ Försvärsdepartementet, *Värnkraft*, 181.

³⁶ *Ibid.*, 17.

³⁷ *Ibid.*, 218.

Valet av fall föll därför på de framtida Norrlandsjägarbataljonerna och dess inriktning mot strid på djupet i ödemarksterräng, särskilt vintertid, där inriktningen mot ödemark får anses som den geografiska inriktningen. Den del av svenskt territorium som benämns för Norrland³⁸ får anses som normerande för inriktningen då ödemarksterräng dominerar den delen av landet. Således bestod studien av ett specifikt fall och benämndes därför som en enfallstudie med en analysenhet.³⁹ En svaghet med enfallstudie är att fallet längre fram i undersökningen visar sig vara något annat än det man trodde i inledningen.⁴⁰ Svagheten motverkas med en noggrann genomgång av fallet.⁴¹

Fallet Norrlandsjägarbataljon som inriktas mot ödemarksterräng ansågs som representativt för att undersöka hur en geografisk inriktning av förband påverkar flexibilitet på marktaktisk nivå. Förbandet i dess nuvarande form, 193. Jägarbataljon har en inledningsvis snabb responstid och hög operativ rörlighet, då förbandet är utrustat med förhållandevis lätt materiel i jämförelse med exempelvis tyngre mekaniserade förband. Snabb responstid och hög rörlighet innebär att den taktiska ledningsnivån, när behov uppstår, snabbt kan flytta förbandet till en specifik geografisk plats, vilket gör förbandet till ett flexibelt instrument för den taktiska ledningsnivån. En geografisk inriktning kan komma att påverka förbandets framtida anskaffning av materiel för transport, vilket i sin tur kan komma att ha inverkan på förbandets operativa rörlighet och även på den taktiska rörligheten beroende på miljötyp.

Vidare är förbandet mångsidigt genom sin förmåga till både strid och spaning, dels med egna vapensystem men även i kombination med andra förband. En anpassning mot ett geografiskt område kan påverka dessa förmågor. Härigenom fick fallet en karaktär av longitudinellt fall⁴² då en jämförelse genomfördes av de skillnader som uppstår mellan nuvarande 193. Jägarbataljon och dess framtida ombildning till Norrlandsjägarbataljon, där skillnadernas påverkan för den taktiska ledningsnivåns flexibilitet analyserades.

Sammantaget ansågs det därför att en Norrlandsjägarbataljon inriktad mot strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid utgjorde ett relevant och representativt fall för en vetenskaplig

³⁸ <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norrland>

³⁹ Yin, *Fallstudier: design och genomförande*, 60.

⁴⁰ *Ibid.*, 63.

⁴¹ *Ibid.*, 63.

⁴² *Ibid.*, 62.

studie där syftet, med stöd av en flexibilitetsteori, var att undersöka hur en geografisk inriktning av ett markstridsförband påverkar flexibiliteten på taktisk ledningsnivå.

3.1.2 Generaliserbarhet

Vid enfallstudier kan kritik riktas mot studiens externa validitet och dess generaliserbarhet. Yin menar att ett motiv till enfallstudie är det representativa och typiska fallet, där syftet är att fånga och beskriva de omständigheter och betingelser som är för handen i en vanlig eller vardaglig situation.⁴³ Därigenom kan de slutsatser som framkom vid fallstudien hur en geografiskt inriktad Norrlandsjägarbataljon påverkar flexibiliteten för taktisk ledningsnivå med viss försiktighet generaliseras till andra lätta förband inom de svenska markstridskrafterna, såsom spanings och infanteriförband. En geografisk inriktning medför vissa generella åtgärder, bland annat anpassning av fordonstyp utifrån aktuell kontext.

3.2 Insamling av data

Studiens datainsamling genomfördes med två metoder. Den ena var genom dokumentanalys och den andra genom semistrukturerade intervjuer.

3.2.1 Dokumentanalys

Dokumentanalysens syfte var att samla in data som beskriver organisatorisk flexibilitet i markdomänen och på taktisk ledningsnivå. Det dokument som analyserades var Arméreglemente Taktik 2013, vilket är det gällande reglementet som beskriver de taktiska grunderna för svenska markstridskrafter och genomförandet av markoperationer på taktisk nivå.⁴⁴ Reglementets innehåll och nivå ligger i linje med studiens syfte och forskningsfråga och ansågs därigenom som relevant för studien. Styrkan med reglementet är att det är stabilt vilket innebär att det kan granskas flera gånger. Det är även diskret, dokumentet är inte skapat som en följd av fallstudien.⁴⁵ Ett annat motiv som ansågs stärka AR Taktisks relevans var att reglementet utgör grunden för bland annat utbildning och studier i taktik vid skolor och vänder sig därför bland annat till elever FHS.⁴⁶ Författaren ansåg därför att reglementet lämpade sig väl som empiriskt underlag vid en vetenskaplig undersökning inom ämnet krigsvetenskap och taktik.

⁴³ Yin, *Fallstudier: design och genomförande*, 62.

⁴⁴ Försvarsmakten, *AR Taktik*, 9.

⁴⁵ Yin, *Fallstudier: design och genomförande*, 112.

⁴⁶ *Ibid.*, 9.

Dokumentanalysen genomfördes utifrån de framtagna variablerna balans, mångfald och redundans ur Finkels strata om organisatorisk flexibilitet. Genom analysen identifierades kapitel och stycken i AR Taktik som beskriver flexibilitet för markstridskrafterna och på taktisk ledningsnivå som kan kopplas till organisatorisk flexibilitet. Identifierad flexibilitet utgjorde sedan underlag för den fortsatta analysen, där kapitlen och styckena tolkades mot förbandets förändringar sprungna ur den geografiska inriktningen för att vidare undersöka hur en geografisk inriktning av ett markstridsförband påverkar flexibiliteten på taktisk ledningsnivå.

3.2.2 Intervjuer

Intervjuerna var av karaktären informationsintervjuer⁴⁷ då huvudsyftet med intervjuerna var att erhålla svar på faktafrågor som studien var beroende av, det vill säga hur förbandet påverkas av Värnkrafts inriktning och hur taktiska ledningsnivåns flexibilitet påverkas av dessa förändringar. En mindre del av intervjun bestod av frågor som kan anses som responskaraktär där syftet var att erhålla informanternas uppfattning i vissa frågor men det utgjorde som sagt inte intervjuens huvudsyfte.⁴⁸ Informanterna valdes ut genom selektivt urval⁴⁹ där hänsyn togs till ledningsnivå och befattning i syfte att erhålla svar med hög validitet kopplat mot studiens informationsbehov. Vidare var centralitet⁵⁰ ett kriterium när informanterna valdes ut ur respektive urvalsram.⁵¹

Intervjuerna var av semistrukturerad karaktär och utgick från en intervjuguide. Den semistrukturerade karaktären medförde ett öppet klimat där författaren fick känslan av att informanterna gärna uttryckte sina åsikter och ställningstaganden kring de frågor som ställdes. Vissa frågor ställdes till samtliga informanter medan vissa frågor var specifikt utformade utifrån personens befattning och arbetsuppgifter för att erhålla specifika svar utifrån aktuellt informationsbehov.

Den första urvalsramen utgjordes av 193. Jägarbataljon där informanterna som valdes ut var förbandets bataljonchef och utvecklingschef. Genom intervjuerna erhöles svar som bidrog till en förståelse för vad Värnkrafts inriktning innebär för förbandet, hur man uppfattar inriktningen, samt vilka åtgärder och förändringar man vidtar för att anpassa och utveckla

⁴⁷ Esaiasson m.fl, *Metodpraktikan*, 235-236.

⁴⁸ Ibid., 235-236.

⁴⁹ David, Matthew & Sutton, Carole D., *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur, 2016, 197.

⁵⁰ Esaiasson m.fl, *Metodpraktikan*, 267.

⁵¹ David&Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, 193.

förbandet till den utpekade kontexten strid på djupet i ödemarksterräng även vintertid. Efter analys av erhållna svar identifierades förbandets specifika förändringar med bakgrund i Värnkrafts inriktning och därigenom operationaliserades geografisk inriktning av ett markstridsförband.

Studiens andra urvalsgrupp utgjordes av Arméstaben, genom denna urvalsgrupp erhöles svar om den taktiska ledningsnivåns syn på flexibilitet och hur den tillämpas på taktisk nivå. Vidare hur man ser på Värnkrafts inriktning av de framtida Norrlandsjägarbataljonerna och i förlängningen hur man anser att förbandets åtgärder och förändringar påverkar flexibiliteten på taktisk nivå. De informanter som valdes ut var chefen för Genomförandeavdelningen, tillika arméns Operationschef samt chefen för planeringssektionen (krigsplanläggning) tillhörande Planeringsavdelningen. Genom urvalet erhöles svar om synsättet på Värnkrafts inriktning och flexibilitet både ur planerings och genomförandeperspektiv vid en markoperation.

3.2.3 Källkritik

Den källkritiska diskussionen fördes kring äkthet, oberoende, samtidighet samt tendens.⁵²

AR Taktik ansågs ha god äkthet då reglementet är det av Försvarmakten fastställda och gällande reglementet för krigföring i markdomänen och för den taktiska ledningsnivån. De kapitel och stycken vilka identifierades som organisatorisk flexibilitet ansågs vara den gällande svenska tillämpningen av begreppet. Kritik kan riktas mot samtidighet då utgåvan är fastställd 2013 och är därefter inte reviderad och uppdaterad, dock är reglementet fortsatt gällande och ska tillämpas för krigföring på marktaktisk nivå.

Kritik kan riktas mot att DGO20 hade kunnat ingå i dokumentanalysen med motiven att doktrinen ger begreppet flexibilitet en stor betydelse för svensk operationskonst samt att författaren hänvisat till doktrinen i de motiv som angetts för den valda teorins relevans. Sett till studiens syfte och forskningsfråga ansåg författaren att doktrinen låg utanför studiens nivå samt att de förändringar som förbandet genomför främst påverkar flexibiliteten på taktisk ledningsnivå.

⁵² Esaiasson m.fl, *Metodpraktikan*, 291-297.

Informanterna vid 193. Jägarbataljon ansågs ha hög äkthet och samtidigt då befattningshavarna är huvudansvariga för utvecklingen av förbandet och sitter således på den senaste informationen kring förbandets förändringar och utvecklingsarbete. Kritik kan riktas mot oberoende och tendens då informanternas svar kan ha grundat sig i deras partiska inställning till förbandet, författaren kunde dock inte tolka någon sådan antydning under intervjuerna.

Likaså ansågs äktheten och samtidigtheten som hög för informanterna vid arméstaben då det är dessa befattningshavare som genomdriver arméns utveckling, krigsplanläggning och leder den på daglig basis. Samt vid behov, ska leda en markstridsoperation där de framtida Norrlandsjägarbataljonerna kommer ingå. Det tidigare resonemanget kring oberoende och tendens ansågs av författaren även gälla för dessa informanter.

Samtliga informanter medgav utan invändning både till inspelning av intervjun och citering med namn och befattning i uppsatsen. Författaren gjorde därför tolkningen att informanterna kände sig trygga till att genomföra intervjun och med självsäkerhet stå för sina åsikter offentligt, vilket borgade för svar med god äkthet och oberoende.

4. Förbandets förändringar och flexibilitet i AR Taktik

Kapitlet utgör studiens empiri och inleds med en förbandsbeskrivning av 193. Jägarbataljon tillika den i framtiden ombildade Norrlandsjägarbataljonen, då fakta om förbandet, dess uppgifter och förmågor används i kommande analys och diskussion. Därefter redovisas förbandets åtgärder och förändringar med bakgrund i Värnkrafts geografiska inriktning och den kommande ombildningen. Kapitlet avslutas med en redovisning av det resultat som framkom vid dokumentanalysen av AR Taktik, där variablerna i tabell 1 användes som analysverktyg och därigenom identifierades de kapitel och stycken som kan kopplas till Finkels stratum om organisatorisk flexibilitet.

4.1 Förbandsbeskrivning 193. Jägarbataljon – Norrlandsjägarbataljon

193. Jägarbataljon har de huvudsakliga uppgifterna strid och spaning på djupet av motståndarens område. Stridsuppgifterna består av störstrid och bekämpning av högvärdiga

mål⁵³. Stridsuppgifterna kan lösas med egna vapensystem såsom eldhandvapen, pansarvärnsvapen och minor men också genom att förbandet utgör en sensor åt artilleri och flygförband, där förbandet lokaliserar mål, genomför måluttag och agerar därefter observatör vid bekämpningen. Spaning genomförs dels för egen strid men också för högre chefs informationsbehov. Förmågan rörelse vid förbandet bygger på fot och skidmarsch, lättare fordon såsom bandvagn, terränghjuling och snöskoter samt genom helikoptertransport. Förbandet har förmåga till dolt uppträdande med hög uthållighet och kan därför under lång tid verka självständigt och autonomt från andra förband.⁵⁴

De skillnader som uppstår vid ombildningen från 193. Jägarbataljon till Norrlandsjägarbataljon utvisas till del i analysen och diskussionen. Dock kan konstateras att förbandets huvudsakliga uppgifter och metoder sannolikt kommer vara i stort sett samma. Utvecklingschefen för 193. Jägarbataljon uttryckte följande på frågan om det sker förändringar i uppgifter med anledning av inriktningen *"I vårt utvecklingsarbete hittills har vi utgått från att det är samma uppgifter som tidigare. Det är mot de uppgifterna och den miljön vi försökt utveckla förbandet...Rent metodmässigt sker ingen förändring i övergången mellan 193. Jägarbataljon till Njbat"*. Med anledning av uttrycket användes förbandsbeskrivningen av 193. Jägarbataljon vid analys och diskussion kring de framtida Norrlandsjägarbataljonerna.

4.2 Den geografiska inriktningen och förbandets förändringar

Delkapitlet inleds med en genomgång av bakgrunden som drivit fram förändringarna, hur förbandet tolkar Värnkrafts inriktning och hur den ligger till grund för arbetet med ombildningen till Norrlandsjägarbataljon. Därefter redovisas utifrån intervjuernas svar, de förändringarna som vidtas utifrån bakgrunden, där i huvudsak två större förändringar identifierats en materiell och en organisatorisk förändring.

4.2.1 Bakgrund till förändringarna – Värnkrafts påverkan

Studien har sin utgångspunkt i den inriktning Försvarsberedningen ger de framtida Norrlandsjägarbataljonerna i rapporten Värnkraft, strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid. Försvarsmakten utvecklar vintertid i sitt underlag för försvarspolitisk preposition

⁵³ Mål hos motståndaren som är väsentligt/kritiskt för att motståndaren ska kunna genomföra sin verksamhet eller lösa vissa uppgifter. Förlust av högvärdiga mål förväntas begränsa motståndarens möjligheter att verka under viss tid (Försvarsmakten, DGO20, 97).

⁵⁴ Försvarsmakten, FM2017-2227:N-Handbok Jägarbataljon, Arbetsutgåva A2.2, 2019, 11, 21-30.

2021-2025 där det uttrycks att utveckling av en Norrlandsjägarbataljon med subarktisk förmåga påbörjas i perioden.⁵⁵ Subarktisk förmåga får anses ha en högre kravställning än vinterförmåga.

Följande uttryck från personal vid 193. Jägarbataljon får inleda resonemanget kring Värnkrafts påverkan och därmed bakgrunden till förändringarna. Utvecklingschefen uttrycker *”När jag jobbat och lett arbetet med att utveckla Arméorg25⁵⁶ har vi sett ödemarksterräng och den subarktiska ödemarksterrängen som dimensionerande, den blir väldigt kravställande. Vi har inte sett det som att det utesluter något annat område, exempelvis södra Sverige”*. Bataljonchefen delar uppfattningen *”Även om Värnkraft riktar bataljonerna så är det ju så att kompetensen och förmågorna just nu är unika till jägarfunktionen och de kompetenserna och förmågorna kommer ju enligt mitt förmenade att behöva nyttjas i alla delar av riket”*. Förbandschefen menar också att inriktningen i sig är naturlig med anledning av de utbildningsförutsättningar som finns i Arvidsjaur mot just ödemarksterräng *”Det är ju få platser inom konungariket där det faktiskt är ödemark...Så där får ju förbandet en geografisk profil mot den typen av terräng”*.

Uppfattningen att fortsatt verka över hela Sveriges yta stärks av den taktiska ledningsnivån där arméns operationschef uttrycker *”Jag vill använda ett förband från P7 i Norrland likväl som jag vill använda ett förband från Norrland i söder, om det så krävs... Vi har en sådan liten armé så att vi är tvungna att använda alla resurser överallt”*. Chefen för planeringssektionen är av likartad uppfattning *”Jag har inga problem med en jägarbataljon vart som helst i Sverige”*.

Genom uttrycken kan det konstateras att förbandet och den taktiska ledningsnivån unisont är av uppfattningen att bataljonen fortsatt ska verka över hela Sveriges yta och att Värnkrafts inriktning inte låser förbandets taktiska nyttjande geografiskt till ödemarksterräng och den norra delen av Sverige, där just ödemarksterrängen är dominerande. Däremot, att verka i ödemarksterräng och subarktiskt klimat ställer stora krav på både förbandet, dess personal och utrustning.⁵⁷ Det tillsammans med uttryck som dimensionerande och kravställande gör att Värnkrafts inriktning sannolikt kommer medföra att förbandet fokuserar stor del av det fortsatta

⁵⁵ Försvarsmakten, FM2019-20164:6-Bilaga 1-Försvarsmaktens underlag för försvarspolitisk proposition 2021–2025, 34.

⁵⁶ Arméorg 25 är den organisation som armén planerar för att ha intagit 2025.

⁵⁷ Försvarsmakten, AR Taktik, 28.

utvecklings och utbildningsarbete mot att anpassa bataljonen för ett uppträdande i de geografiska delarna av Sverige som utgörs av ödemarksterräng och subarktiskt klimat.

Inriktningen mot vintertid och framför allt subarktiskt klimat stärks av en tydlig styrning från högre chef. Utvecklingschefen uttrycker *"I arbetet med Arméorg25 har arméchefen tydligt klarat ut att för Norrlandsjägarbataljonerna är den subarktiska förmågan det viktigaste"*. Vidare uttrycker chefen för planeringssektionen Norrlands betydelse ur ett operativt sammanhang *"Norrland generellt är ett viktigt område...övre Norrland där är det en operativ riktning...det är även viktigt kopplat till samarbetet med Finland...De största ödemarksområdena dom finns dock i norr och dessutom sammanfaller de ödemarksområdena med en viktigt operativ riktning...om vi tittar på Nordkalotten generellt så ökar ju det operativa djupet och då kan ju det tala för förband som kan agera på det operativa djupet, så jag tror att FISE-ops⁵⁸ kan vara en sak som bör titta på när man tar fram förbandet"*. Det kan därför fortsatt antas att även om inriktningen mot ödemarksterräng och subarktiskt klimat inte utesluter att förbandet ska verka inom andra geografiska områden så kommer den ha en stor och betydande inverkan på förbandets fortsatta utvecklings och utbildningsarbete.

Författaren observerade under intervjun med personal från jägarbataljonen att arbetet med Arméorg25 förkommer i flertalet svar. Frågan kan därför ställas om förbandets utveckling och utbildning med ingående åtgärder och förändringar verkligen är sprungna ur Värnkrafts inriktning, eller är de egentligen en effekt av förbandets arbete med att inta Arméorg25? Med anledning av utgångspunkten i Värnkrafts inriktning och studiens frågeställning geografiskt inriktat markstridsförband ser författaren viss problematik kring frågan. Här antar författaren att Arméorg25 och Värnkraft är två tidsparallella processer och därigenom har de haft synergieffekter på varandra. Då Värnkraft är den politiska styrningen som inriktar Försvarmaktens utveckling i kommande tidsperiod får den anses vara den process där all annan inriktning och utveckling har sin grund och får därigenom anses vara styrande för Arméorg25. Författaren antog därför under den fortsatta studien att förbandets åtgärder och förändringar har sin bakgrund i Värnkrafts inriktning strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid.

⁵⁸ Förkortning av det svensk-finska försvarssamarbetet.

4.2.2 Materiell förändring – Förändrad fordonspark

Den materiella förändringen består av att antalet bandvagnar utökas på förbandet. Utvecklingsofficeren uttrycker *”Tillförsel av fler bandvagnar är den stora åtgärden och anpassningen som sker...Även 193. Jägarbataljonen hade nästan en bandvagn på tio soldater. Nu hamnar vi på en bandvagn per sex soldater. Vi ökar tätheten på bandvagnar men vi inför den ju inte nu, det är redan gjort sen tidigare...I den nya organisationen är bandvagnarna och snöskotrarna mer fördelade och det har blivit mer tyngdpunkt på bandvagnar”*. Samtidigt reduceras antalet snöskotrar och terränghjulingar. *”Terränghjulingarna är inte lämplig för den här terrängen i Norrland, den har en nedsatt framkomlighet. Det är ju lite grann en geografisk anpassning kan man säga, alltså reduceringen av antalet terränghjulingar.”* Det framgår tydligt att reduceringen av framför allt terränghjulingar är en åtgärd utifrån den geografiska inriktningen mot ödemarksterräng.

Sett till bandvagnens goda framkomlighet i ödemarksterräng och under subarktiska förhållanden är frågan om det utökade antalet är just ett resultat av Värnkrafts inriktning? Frågan ställdes till Utvecklingschefen med ett något svårtolkat svar som följde. *”Lite svårt att säga, vi har i alla fall kommit fram till att om vi fortsatt med bara snöskoter och terränghjuling då hade behövt göra andra metदानpassningar. Vi skulle inte klara av att strida med de system, uthållighet och intensitet som vi tänkt oss göra.”* Det får ändå antas att hänsyn tagits till inriktningen mot ödemarksterräng och subarktiskt klimat då bandvagnens terrägenegenskaper är ypperlig för den terräng och klimattypen. Strid på djupet i ödemarksterräng ställer högre krav på förbandets uthållighet då kontexten innebär logistiska utmaningar vid en förnödehetsförsörjning. Att medföra en större mängd sprängmedel och minor för exempelvis vägförstöring och eldöverfall är av betydande vikt i kontexten. Behovet av ökad transportkapacitet och uthållighet i aktuell terrängtyp får också anses som en faktor vilken medfört tillförseln av fler bandvagnar, då det framgår att förbandet inte hade klarat av att strida med de system, den uthållighet och intensitet som är tänkt att förbandet ska göra i framtiden.

4.2.3 Organisatorisk förändring - Utökad organisation och logistiska förändringar

Den organisatoriska förändringen består av en utökad organisation och omfördelning av stödresurser från högre till lägre ledningsnivå. Likt frågan om tillförseln av fler bandvagnar kan frågan ställas om den utökande organisationen har sin bakgrund i den geografiska inriktningen? På frågan om hur förbandet påverkas generellt av inriktningen mot ödemark uttrycker

Utvecklingsofficeren följande *”Vi tror att det innebär att vi måste kunna verka inom en stor yta. Det blir långa avstånd och stora områden...stor yta är ett nyckelord...Sen har vi också tänkt att två jägarskvadroner är väldigt lite. I nya organisationen går vi upp på tre jägarskvadroner för att täcka mer yta och ge mer effekt”*. Genom uttrycket får den organisatoriska förändringen, en utökad organisation, anses ha sin bakgrund i inriktningen mot ödemarksterräng.

Den logistiska förändringen, omfördelning av stödresurser från högre till lägre ledningsnivå, kan också anses ha bakgrund i inriktningen mot ödemarksterräng, vars kontext ställer stora krav på uthållighet, självständighet och därigenom god förmåga till autonomt uppträdande. Utvecklingschefen uttrycker *”Sedan har vi tryckt ner resurserna, där vi trycker ner dem så långt i organisationen som det medger. En stabsgrupp, en sjukvårdsenhet och en bandvagnstransportgrupp tillhör varje skvadron organisatoriskt”*. När stödresurserna omfördelas till längre ledningsnivå kan fler enheter uppträda självständigt med hög uthållighet och därigenom med god förmåga till autonomt uppträdande i ödemarksterräng, vilket stärker påståendet att förändringen har sin bakgrund i inriktningen. Följande uttryck stärker ytterligare påståendet *”Vi försöker göra en mer självständig logistik...Vi måste själva hämta våra förnödenheter och distribuera dem. Vi måste själva avtransportera våra skadade. Vi ska ha en rejäl logistikorganisation för det här. Det är ju kopplat till ödemarksterräng och kombinerad med brist på andra förband”*.

4.2.4 Sammanfattning

Sammanfattat kan konstateras att förbandet inom vissa områden tagit hänsyn till Värnkrafts inriktning, framför allt till den dimensionerande och kravställande ödemarksterrängen och subarktiska miljön. Man ser faktorer som stor yta, hög uthållighet och fler enheter med självständigt uppträdande som viktiga kriterium att anpassa förbandet emot. De största åtgärderna är tillförsel av fler bandvagnar och en utökad organisation från två till tre jägarskvadroner.

De identifierade förändringarna redovisas enligt fakta – innebörd – slutsats i Tabell 2 nedan. Tabellen användes sedan i analysen och diskussionen där förändringarna och dess innebörd tolkades mot de kapitel och textstycken ur AR Taktik som kopplades till stratimet om organisatorisk flexibilitet. Tolkningen gjordes mot huruvida förbandets förändringar, med bakgrund i den geografiska inriktningen, påverkar flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån.

Tabell 2 – Förbandets förändringar utifrån Värnkrafts inriktning

Vad	Materiell förändring	Organisatorisk förändring
Fakta	<ul style="list-style-type: none"> • 1: Minskat antal snöskotrar. • 1: Minskat antal terränghjulingar. • 2: Ökat antal bandvagnar. • 2: Bandvagnarna fördelas på hela förbandet. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1: Ökning från två till tre jägarskvadroner. • 2: Omfördelning av stödresurser från högre till lägre ledningsnivå (sjukvård, transport, ledning).
Innebörd	<ul style="list-style-type: none"> • 1: Rörlighet – Stridsteknisk: Minskar • 2: Rörlighet – Taktisk: Ökar/Minskar • 2: Rörlighet – Operativ: Minskar • 2: Uthållighet: Ökar 	<ul style="list-style-type: none"> • 1: Verkan: Ökar • 1: Underrättelse: Ökar • 2: Uthållighet: Ökar • 2: Självständigt uppträdande: Ökar
Slutsats	<p>1: Minskad stridsteknisk rörlighet medför att förbandets förmåga till snabba förflyttningar inom ett operationsområde nedgår.</p> <p>2: Förbandets rörlighet i ödemarksterräng med inslag av vattendrag ökar medan förbandet blir långsamt i områden med ett utbrett vägnät sett till stridens tempo i sådana områden.</p> <p>2: Förbandet får begränsningar vid ett behov av snabb förflyttning till annat operationsområde (operativ rörlighet).</p> <p>2: Förbandet kan verka längre och självständigt inom ett område utan behov av extern förnödenhetsförsörjning.</p>	<p>1: Förbandet kan genomföra strids och spaningsinsatser inom en större yta i ödemarksterräng.</p> <p>2: Fler av förbandets enheter kan verka självständigt och autonomt.</p> <p>1/2: Fler enheter som kan genomföra strid och spaning självständigt och autonomt ökar redundans och flexibilitet för marktaktisk nivå, framför allt inom konceptet strid på djupet.</p>

4.3 Organisatorisk flexibilitet på den taktiska ledningsnivån – En analys av Arméreglemente Taktik 2013

I tabell 3 redovisas de kapitel och stycken ur AR Taktik som efter analysen identifierats ha koppling till Finkles stratum om organisatoriskt flexibilitet sett ur variablerna balans, mångfald och redundans.

Tabell 3 – Kapitel och stycken ur AR Taktik med koppling till organisatorisk flexibilitet

Flexibilitet	Kapitel/stycke	Motiv
Balans mellan: Eldkraft och manöver	5.2 Eld 5.3 Rörelse	För att optimera variationen i utnyttjandet av eld, rörelse och andra medel behöver den taktiska ledningsnivån en god balans mellan förband som behärskar förmågan till antingen eld eller rörelse och bidrar därigenom till balans mellan eldkraft och manöver.
Balans mellan: Offensiva och Defensiva förmågor	4.4 Markoperativa inriktningar: Stycke om Offensiv och Defensiv inriktning	Att kunna växla mellan offensiv och defensiv inriktning är en förutsättning för krigföring i dagens kontext. Dessutom är förmågan till en snabb växling av stor vikt. För att snabbt kunna växla behöver armén ha balans mellan förband som till sin karaktär är offensiva eller defensiva och därigenom bidra till balans mellan offensiva och defensiva förmågor.
Mångfald: Organisering och strukturering av förband och vapensystem	Kapitel 6.5 Krigföringens principer: Stycke om handlingsfrihet	Att avdela förband och förmågor till reserver för att uppnå handlingsfrihet kan kopplas till organisering och strukturering av förband och vapensystem.
Mångfald: Kombinerade vapen	1.9 Kombinerade vapen	Kopplingen mellan Finkels resonemang om kombinerade vapen genom en bred mångfald av förband, förmågor och vapensystem och kapitlet i AR Taktik får till sin natur anses som tydlig.
Redundans: Förband och vapensystem som kan lösa samma uppgifter och verka mot samma mål men använder olika metoder.	Kapitel 1.8 Grundläggande förmågor	Att ha en hög numerär och bred variation av förband, förmågor och vapensystem som kan lösa uppgifter inom de grundläggande förmågorna genom olika metoder skapar redundans för den taktiska ledningsnivån.

5. Analys och diskussion - Förändringarnas påverkan på organisatorisk flexibilitet ur Arméreglemente Taktik

Kapitlet analyserar och diskuterar hur förbandets förändringar i Tabell 2 påverkar organisatorisk flexibilitet ur AR Taktik i Tabell 3. Kapitlet är indelat i underkapitel utifrån variablerna i Tabell 1.

5.1 Balans

Finkel menar att en grundförutsättning för att återhämta efter organisatorisk och teknologisk överraskning är en god balans mellan flertalet avgörande förmågor, en av dem är balansen mellan eldkraft och manöver.⁵⁹ Ur AR Taktik har koppling gjorts till de kapitel som beskriver eld och rörelse.

”För att nå bestämda syften med striden används främst vid lägre förband metoder för att samordna eld och rörelse: stridsteknik. På förbandsnivåer där det finns större möjligheter att variera utnyttjandet av eld, rörelse och andra medel för stridens förande övergår stridstekniken till att bli taktik. Gränsen mellan stridsteknik och taktik är flytande.”⁶⁰ Stycket ur AR Taktik förtydligar att samordning av eld och rörelse även är gällande för den taktiska nivån. En balans för den taktiska ledningsnivån mellan förband som antingen har god förmåga till eld eller rörelse skapar förutsättningar för att optimera variationen i utnyttjandet av eld, rörelse och andra medel.

Elden kan utgöras av direkt eld, indirekt eld och minor. Med dessa medel kan markstridsförband bland annat tillfoga motståndaren avgörande förluster, tvinga eller hindra motståndaren att röra sig samt påverka motståndaren på djupet och därigenom överraska motståndaren.⁶¹ Nuvarande 193. Jägarbataljon kan bidra till eld genom flertalet sätt, dels genom att verka direktriktat med egna vapensystem såsom granatgevär, kulsprutor, prickskyttegevär och genom avancerade minsystem. Det största bidraget till eld får dock anses ske indirekt genom att förbandet agerar sensor åt artilleri och flygförband vid bekämpning av bland annat högvärdiga mål.⁶² Därigenom kan förbandet bidra, främst genom indirekt bekämpning, till att tillfoga fienden avgörande förluster och antingen tvinga eller hindra motståndaren att röra på sig.

⁵⁹ Finkel, *On Flexibility*, 74.

⁶⁰ Försvarmakten, *AR Taktik*, 50.

⁶¹ *Ibid.*, 50.

⁶² Försvarmakten, *H Jbat*, 21.

Förbandets förmåga till dolt och autonomt uppträdande medför att elden, framför allt i form av indirekt bekämpning kan föras in på djupet av motståndarens område och därigenom uppnås överraskning. Förbandets goda förmåga att både avge eld, både direkt och indirekt bidrar till eldkraft och därigenom till del i balansen mellan eldkraft och rörelse för den taktiska ledningsnivån. Hur påverkar då förbandets åtgärder, med bakgrund i Värnkrafts inriktning denna del inom organisatorisk flexibilitet för den taktiska ledningsnivån?

Att organisatoriskt tillföra ytterligare en jägarskvadron vid ombildningen till en Norrlandsjägarbataljon innebär fler plutoner och grupper som kan avge eld, antingen direkt eller indirekt vilket betydligt ökar förmågan verkan vid förbandet. Utvecklingschefen redogör för effekten av ökat förmåga till verkan *”Största skillnaden är att vi ökar personalstyrkan med nästan 65 %. Mäter man i effekt i antal grupper som kan verka mot vägen, hur många eldöverfall vi kan göra, så ökar vi det med 150 %. Så det är en enorm effektökning på det sättet.”*. Bataljonchefen belyser den utökande organisationen ur ett flexibilitetsperspektiv *”Utifrån ett perspektiv med handlingsfrihet, flexibilitet och adaptionsförmåga så är det ett stort lyft att gå till tre skvadroner, all militär verksamhet bygger på någon form av tre eller fyra, på så vis ökar handlingsfriheten och flexibiliteten”*. Förändringen medför att förbandets redan goda bidrag till balans mellan eldkraft och manöver ökar ytterligare vilket ökar den taktiska ledningsnivåns flexibilitet positivt.

Att flexibiliteten för den taktiska nivån ökar tydliggörs av Arméns operationschef. *”Vi ska ju ha klart för oss att inom striden på djupet där man strider i små enheter, då är det ju varje chef som är ute, det ligger oftast på gruppnivå, varje initiativ som den tar för en eldstrid, där han ser en möjlighet att påverka motståndaren och han tar initiativet, det är effekten av jägarstriden. Det är summan av alla de här initiativen och de påverkar min flexibilitet.”* Fler jägargrupper innebär fler möjligheter att påverka motståndaren som i förlängningen ökar högres chefs flexibilitet. Så långt om förbandets bidrag till och förändringarnas påverkan på eldkraft. Hur bidrar förbandet till rörelse och därigenom manöver?

Rörelsen är den taktiska förflyttningen på stridsfältet. Den möjliggör för markstridsförband att bland annat skapa förutsättningar för att avge eld i rätt tid mot rätt mål, utnyttja luckor och föra in striden på djupet av motståndarens gruppering och därigenom överraska motståndaren.⁶³

⁶³ Försvarsmakten, *AR Taktik*, 50.

Jägarbataljonen bidrar främst till rörelse genom att med egen rörelseförmåga, skapa förutsättningar för att avge eld i rätt tid mot rätt mål, antingen med egna vapensystem eller som sensor åt artilleri och flygförband. Förbandets förmåga till dolt och autonomt uppträdande är högst gällande även inom rörelse där striden förs in på djupet. Därigenom får förbandet anses även bidra till rörelse och därigenom manöver. Dock syftar förbandets stridstekniska och taktiska rörelser ofta till att kunna avge eld. Därigenom får förbandet fortsatt anses bidra främst till eldkraft inom balansen mellan eldkraft och rörelse.

Hur påverkar då förändringarna vid ombildningen förmågan rörlighet vid förbandet och därigenom flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån? Den materiella förändringen, ett utökat antal bandvagnar samt ett reducerat antal snöskotrar och terränghjulingar påverkar förmågan rörlighet både stridstekniskt, taktiskt och operativt vid förbandet vilket får följd effekter för den taktiska ledningsnivån. Utvecklingschefen uttrycker följande *"Stridstekniskt så har vi en minskad rörlighet egentligen, där det kanske blir mer skid och fotmarsch. I och med att vi reducerar av antalet snöskotrar och terränghjulingar...Bandvagnen är en fantastisk resurs för att komma till stridsområdet med all utrustning, förnödenheter och uthållighet som vi behöver. Stridstekniskt inne i ett område vill vi nog inte använda den. Den lämnar rejält med spår både sommar och vinter"*.

Förbandets stridstekniska rörlighet minskar då förbandet efter att ha lämnat bandvagnen måste fortsätta framryckningen till fots eller med skidor, vilket sker med en avsevärt lägre hastighet än med snöskoter och terränghjuling, dock med ökad förmåga till dolt uppträdande. För den taktiska ledningsnivån innebär förbandets minskade stridstekniska rörlighet att flexibiliteten minskar. Sett till förbandets bidrag, att genom egen rörelse skapa förutsättningar till att avge eld i rätt tid mot rätt mål innebär för den taktiska ledningsnivån en minskad möjlighet att bekämpa högvärdiga mål som upptäckts med kort varsel. Behovet av snabba förflyttningar och bekämpa mål med kort varsel får anses särskilt gällande i dagens kontext vars stridsfält präglas av hög dynamik. Bataljonchefen belyser problematiken med den minskade stridstekniska rörligheten *"Om bataljonen ska används i andra delar, där vägnätet är utbredd som medför en hög framrycknings och omgrupperingshastighet för en motståndare, är det en nackdel för oss att den stridstekniska rörligheten är låg"*. Förbandets möjligheter till snabba förflyttningar inom ett stridsområde när ett behov uppstår med kort varsel minskar.

Det utökade antalet bandvagnar medför att förbandets taktiska rörlighet både ökar och minskar beroende på vilken kontext och terrängtyp förbandet kommer användas inom. Utvecklingschefen uttrycker följande *"I och med att vi är bandvagnsburna, det är ett fantastiskt fordon, framförallt vintertid men även i barmark så är det ett fantastiskt terrängfordon...det innebär ju en förmåga att ta sig över vattendrag...Men det innebär ju också om vi ska verka i södra Sverige eller på en plats där det finns ett väldigt utbrett småbilsvägnät, då är det ju ett långsamt fordon istället"*. Den taktiska rörligheten ökar förutsatt att förbandet ska verka i ödemarksterräng och i subarktisk miljö utan ett utbrett vägnät, vilket är helt i linje med den geografiska inriktningen. Bataljonchefen förstärker bandvagnens möjlighet att korsa vattendrag för den taktiska rörligheten *"Bandvagnen är amfibisk och den flyter, vi kan korsa vattendrag med dem som vi inte kan göra idag, vi får en större handlingsfrihet, vi behöver i ödemarken inte nyttja de broar som kommer vara nyckelterräng för alla"*. Däremot om förbandet används inom ett annat geografiskt område, exempelvis i södra Sverige med öppna ytor och ett utbrett vägnät så minskar den taktiska rörligheten vid tillförseln av bandvagnar och reduceringen av snöskotrar och terränghjulingar. Förändringen ökar eller minskar den taktiska nivåns flexibilitet beroende på vilken kontext och terrängtyp förbandet ges uppgift inom.

Angående operativ rörlighet så råder det på förbandsnivån en samsyn om att ett utökat antal bandvagnar minskar förbandets operativa rörlighet. Utvecklingschefen uttrycker *"Om högre chef säger nu vill jag använda er i Mälardalen så kan vi inte lasta in bataljonen i bandvagn och sen köra bandvagn ner till Mälardalen. Eller ja det kan vi göra med det går sakta och alla vagnar kommer inte fram"*. Bataljonchefen bejakar *"Nu är vi beroende av att någon annan genomför våra operativa transporter... Bandvagnen ökar delvis vår uthållighet, möjligen vår taktiska rörlighet men det är ju fortfarande så att med det systemet så skulle jag inte säga att det ger oss någon operativ rörlighet, bandvagnen behöver transporteras med andra...Men jag ser svårtligen att vi gör någon operativ transport med vattenövergång på flera platser utan då behöver jag stöd att flytta"*. Det utökade antalet bandvagnar, med skepsisen om dess hållbarhet vid lägre förflyttningar och det utökade behovet av stöd med operativ transport minskar förbandets operativa rörlighet. För den taktiska ledningsnivån kan det innebära en begränsning om förbandet och dess förmågor behövs exempelvis i Mälardalsområdet med korta tidsförhållanden vilken minskar nivåns flexibilitet.

Den taktiska ledningsnivån har delvis avvikande synsätt på bandvagnens påverkan på den operativa rörligheten. Operationschefen uttrycker *”Jag skulle vilja säga så här att du har alltid ett problem när det gäller operativ rörlighet ju fler och större fordon du har...man behöver ju inte ha en tungtransportdel för det här, man kan ju också tänka sig att de här bandvagnarna faktiskt kan rulla hela vägen då även att det är jobbigt att banda under långa perioder...Så jag tror inte att de här förändringarna har någon större, dimensionerade, ur mitt perspektiv, det jag kan se, om jag ökar verkan, und, uthållighet och förmågan till självständighet uppträdande. Om alla de sakerna ökar så väger det tyngre än att jag får större problem med operativ rörlighet”*.

Även chefen för planeringssektionen har också en positivare, om än något nedtonad syn. *”Om jag måste välja så får jag välja bandvagnarna, ur ett taktiskt perspektiv kopplat till uthållighet och rörlighet och i någon mån kan man faktiskt vara operativ rörliga med bandvagnarna också...om jag ska kolla från ett operativ perspektiv så kommer jag säga bandvagn.”* Författaren bad att få svaret utvecklat mot synen på operativa transporter med bandvagn *”Begränsat men inte omöjligt med moderna bandvagnar”*. Ur den taktiska ledningsnivåns synsätt får det anses att förändringen till del ökar flexibiliteten för nivån.

Förbandets och den taktiska nivåns åsikter om bandvagnens påverkan på den operativa rörligheten avviker från varandra. Sammantaget anser författaren att den materiella förändringen minskar den operativa rörligheten då förbandet även efter ombildningen ska kunna användas över hela Sveriges yta. Det framgår också tydligt att behovet av stöd med operativa transporter ökar. En operativ transport med bandvagn får anses om genomförbart om den sker i det geografiska närområdet och i den terräng som förbandet är inriktat mot, vilket innebär minskat slitage på vagnarna. Förutsättningarna ökar med en tillhörande och omfattande försörjnings och reparationskedja som stöd. En sådan transport kan komma att ta lång tid, tid som kanske inte finns på dagens dynamiska stridsfält?

Sammanfattat får förändringens bidrag till rörelse och därigenom manöver anses vara beroende av inom vilken kontext och terrängtyp förbandet används inom. För balansen mellan eldkraft och manöver inom den organisatoriska flexibiliteten för den taktiska nivån får den anses öka eller minska beroende på nyss nämnda.

Nästa del inom variabeln är balans mellan offensiva och defensiva förmågor, vilket har kopplats till beskrivningen av offensiv och defensiv inriktning i AR Taktik. Det främsta målet för en markoperation med offensiv inriktning är att bryta motståndarens anfallskraft, vilket bland annat kan göras genom att begränsa motståndarens framryckningshastighet och utbredning. Anfallskraften kan även brytas genom att motståndarens styrka reduceras genom bekämpning på djupet av ledning, indirekt bekämpning och logistik.⁶⁴ 193. Jägarbataljons bidrag till en offensiv inriktning sker genom stridsuppgifterna störstrid och bekämpning av högvärdiga mål. Genom störstrid kan förbandet påverka motståndarens framryckningshastighet, vilket i förlängningen bidrar till att bryta anfallskraften. Vidare kan förbandet genom uppgiften bekämpa högvärdiga mål, på djupet bekämpa motståndarens lednings-, bekämpnings- och logistikförband och därigenom reducera motståndarens styrka.⁶⁵

Vid en defensiv inriktning är ett av de främsta stridsätten fördröjningsstrid. Trots den defensiva inriktningen måste en sådan markoperation även innehålla offensiva inslag, exempelvis bekämpning av viktiga funktioner eller avgörande resurser. Det främsta målet för sådan markoperation är att bestrida motståndarens operationsfrihet, vilken kan bestridas genom att bland annat begränsa motståndarens utbredning och handlingsfrihet, bekämpa motståndarens försörjningslinjer och gränssättande resurser och tillfoga motståndaren förluster i tid, materiel och personal på djupet.⁶⁶ Inom den defensiva inriktningen kan förbandet verka inom ramen för en omfattande fördröjningsstrid och därigenom bidra till att begränsa motståndarens utbredning. Förbandet kan även utgöra ett offensivt inslag och bekämpa viktiga funktioner eller avgörande resurser. Vad gäller målsättningen att bestrida motståndarens operationsfrihet kan förbandet genom eldöverfall bekämpa motståndarens försörjningslinjer och gränssättande resurser och genom förmågan till strid på djupet tillfoga motståndaren förluster av materiel och personal på djupet av dennes område.⁶⁷

Det kan konstateras att förbandet genom sina stridsuppgifter bidrar till både en offensiv och defensiv inriktning av en markoperation därigenom också till balans mellan offensiva och defensiva förmågor inom organisatorisk flexibilitet. Sett till förbandets karaktär, uthållighet och relativt låga framryckningshastighet får bidraget till defensiv inriktning anses något högre.

⁶⁴ Försvarsmakten, *AR Taktik*, 50.

⁶⁵ Försvarsmakten, *H Jbat*, 16-17.

⁶⁶ Försvarsmakten, *AR Taktik*, 46.

⁶⁷ Försvarsmakten, *H Jbat*, 17-19.

Sett till hur ombildningen till Norrlandsjägarbataljon och dess förändringar påverkar flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån får resonemanget kring förändringarnas påverkan på balansen mellan eldkraft och rörelse även anses vara gällande här. Bland annat sett till den utökade organisationens bidrag till ökad eldkraft samt att den minskade stridstekniska rörligheten minskar förbandets möjlighet att utgöra ett offensivt inslag inom en defensivt inriktad markstridsoperation. Resonemanget att förändringarnas påverkan går att likställa inom de två delarna går i linje med Finkels uttryck att balansen mellan eldkraft och manöver har en direkt påverkan på balansen mellan offensiva och defensiva förmågor.⁶⁸

Sammanfattat kan konstateras att Jägarbataljonen, både före och efter ombildningen till Norrlandsjägarbataljon, har god förmåga att bidra till variabeln balans inom organisatorisk flexibilitet för den taktiska ledningsnivån, där förbandets främst bidrar till eldkraft och defensiv förmåga. Förbandets organisatoriska förändring, en utökat organisation, ökar flexibiliteten för taktisk nivå, sett till dess bidrag till eldkraft inom balans mellan eldkraft och rörelse. Den materiella förändringen, ett utökat antal bandvagnar medför att flexibiliteten minskar om förbandet används inom ett annat geografiskt område än den ödemarksterräng som är utpekad i Värnkrafts inriktning.

5.2 Mångfald

Finkel menar att mångfald handlar om organisering och strukturering av förband, förmågor och vapensystem och därinom ha en bred repertoar av dessa och som kan kompensera varandra, varv en bred variation är av stor vikt.⁶⁹ Resonemanget har kopplats till AR Taktik genom kapitel 6.5 Krigföringens principer och stycket om handlingsfrihet.

Handlingsfrihet krävs för att bland annat kunna möta oförutsedda händelseutvecklingar⁷⁰, vilket har tydlig bäring mot Finkels bärande idé med flexibilitet, att återhämta en militär organisation efter överraskning. På frågan om vad som skapar flexibilitet för arméns operationschef svarade denne enligt följande *”Handlingsfrihet är ett annat ord som beskriver flexibilitet på ett annat sätt, när vi har handlingsfrihet att göra det vi vill, då vill jag påstå att vi har kommit ganska långt”*. Uttrycken stärker handlingsfrihetens betydelse för den taktiska ledningsnivås flexibilitet. Hur skapas då handlingsfrihet för den taktiska ledningsnivån?

⁶⁸ Finkel, *On Flexibility*, 78.

⁶⁹ *Ibid.*, 82.

⁷⁰ Försvarmakten, *AR Taktik*, 59-60.

Handlingsfrihet skapas bland annat genom avdelande av reserver, där reserver kan utgöras av förband, förmågor eller resurser, till exempel en spaningsreserv.⁷¹ Att organisera och avdela reserver kan kopplas till Finkels resonemang om organisering och strukturering av förband och vapensystem. Hur bidrar jägarbataljonen till handlingsfrihet för den taktiska ledningsnivån? Förbandet eller delar av det, exempelvis en skvadron, kan utgöra reserv åt den taktiska ledningsnivån. Förbandets lämplighet som reserv utgörs av dess förmåga att lösa en bred variation av både strids och spaningsuppgifter som kan anpassas utifrån vilken typ av reserv högre chef önskar. Hur påverkar då förbandets förändringar och ombildning den taktiska ledningsnivåns handlingsfrihet därigenom dess organisatoriska flexibilitet?

Den organisatoriska förändringen, en utökad organisation ökar antalet enheter som kan utgöra någon form av reserv för den taktiska ledningsnivån. Sett till Norrlandsjägarbataljonens ökande uthållighet, dels genom ett utökat antal bandvagnar och omfördelning av stödresurser, så ökar förmågan till autonomt uppträdande. Det självständiga uppträdandet ökar den taktiska ledningsnivåns handlingsfrihet ytterligare, då reserven kan verka självständigt och utan initialt logistiskt stöd från den högre nivån. Därför får det anses att både förbandets organisatoriska och materiella förändring ökar den taktiska ledningsnivåns handlingsfrihet och därigenom mångfald samt organisatorisk flexibilitet. Kritik kan riktas mot resonemanget där den materiella förändringen, tillförsel av fler bandvagnar kan minska förbandets lämplighet som taktisk reserv då rörligheten generellt sett minskar.

Finkel menar också att mångfald innebär förmågan till kombinerade vapen för att förstärka förbands, förmågors och vapensystems svagheter och kompensera för dess brister. Kapitel 1.9 Kombinerade vapen i AR Taktik har kopplas till Finkels resonemang.

Arméförbanden organiseras utifrån principen om kombinerade vapen där principen är den samlade benämningen på funktioner, förband och system i samverkan som syftar till att åstadkomma en viss förmåga. När vapen samordnas blir resultatet bättre än om de skulle verka var och en för sig.⁷²

⁷¹ Försvarsmakten, *AR Taktik*, 59.

⁷² *Ibid.*, 22.

193. Jägarbataljon bidar främst till kombinerade vapen i en markoperation genom att utgöra sensor åt artilleriförband. Förbandet lokaliserar exempelvis högvärdiga mål utifrån högre chefs målvalslista. Därefter bekämpas målet genom en gemensam bekämpningskedja med indirekt eld. Metoden är ett tydligt exempel på kombinerade vapen i en markoperation. När förbandet agerar sensor åt flygstridskrafter är man en del i konceptet system i samverkan på den operativa nivån.⁷³ Förbandet kan även utgöra del i kombinerade vapen eller system i samverkan genom att en annan spaningsförmåga, exempelvis telekrig, UAV-enheter eller flygspaning lokaliserar högvärdiga mål där förbandet sedan delges positionen och bekämpar målet med egna vapensystem.

Ett exempel där förbandet bidar till mångfald genom kombinerade vapen är situationer där exempelvis artilleriets räckvidd inte når målet eller hotbilden omöjliggör bekämpning med flyg. I AR Taktik uttrycks följande ”När verkan från flera vapen kan samordnas kompletterar och överlappar de varandra, så att svagheter i ett vapen kommer att täckas av styrkor i en annat.”⁷⁴ I det nyss nämnda exemplet kan bataljonen överta uppgiften och bekämpa målet med egna vapensystem där ett annat förband har en svaghet eller begränsning. Syftet går att återfinna på den taktiska nivån genom arméns operationschef. ”När vi pratar om det andra här, verkan till exempelvis, det innebär ju när jag uppträder ödemarksterräng så måste jag ha långräckviddiga vapensystem och tillgång till det. Men det handlar också om att jag måste i min egen organisation ha en autonomitet, jag kan exempelvis inte lita på jag alltid ska vara inom räckvidd för Archerpjäserna. Utan jag måste kunna lita på att jag kan leverera verkan själv.” Möjligheten att föra in striden på djupet, till platser dit andra förband inte når kan kopplas till följande stycke ur AR Taktik. ”Härvid kan vi öka våra möjligheter att möta motståndaren i terräng eller en situation där hans system är irrelevanta eller inte når full effekt”.⁷⁵

Ett annat tydligt exempel är följande ”Kombinerade vapen ger även möjlighet att ställa motståndaren inför ett eller flera dilemman då skyddsåtgärden mot ett system blottar motståndaren för verkan från ett annat system”.⁷⁶ Operationschefen uttrycker ”Får jag till exempelvis ett förband som nu har luftvärnssystem exempelvis. I det fallet då, om jag tänker

⁷³ Försvarsmakten, DGO20, 34.

⁷⁴ Försvarsmakten, AR Taktik, 22.

⁷⁵ Ibid., 22.

⁷⁶ Ibid., 22.

strid på djupet, kan jag få motståndarens helikoptrar och flygplan att ta hänsyn till ett luftvärnshot som är i direkt anslutning, då kommer han att börja ta höjd och då kommer han bli mottaglig för andra luftvärnssystem som vi har i Sverige då, då är det gynnsamt". I dagens kontext är inte en Norrlandsjägarbataljon beväpnade med luftvärnssystem men i en framtida kontext där så kan vara är resonemanget ovan ett tydligt exempel på bidrag till kombinerade vapen och mångfald sett ur Finkels resonemang.

Sammanfattat visar resonemanget på att 193. Jägarbataljon bidrar på ett betydande sätt till kombinerade vapen och därigenom till mångfald och organisatorisk flexibilitet för den taktiska ledningsnivån. Vilken påverkan på den taktiska nivåns flexibilitet får då förbandets förändringar och ombildning till Norrlandsjägarbataljon? Den organisatoriska förändringen, utökad krigsorganisation leder till fler jägarplutoner och jägargrupper som medför att förmågan verkan ökar på förbandet. Vidare ökar förmågan uthållighet och självständigt uppträdande på lägre ledningsnivå genom omfördelning av stödresurserna. De två åtgärderna tillsammans innebär fler enheter på förbandet som kan uppträda autonomt på djupet, som en del i kombinerade vapen. Sett till den materiella förändringen så kan den minskade stridstekniska rörligheten ha negativ påverkan på förbandets bidrag till kombinerade vapen genom det tidigare resonemanget kring dynamiskt stridsfält och begränsningen att bekämpa högvärdiga mål som upptäckts med kort varsel. Ser man till dock till den kontext förbandet är inriktat mot så får dock förändringarna anses bidra till mångfald genom kombinerade vapen och därigenom öka den organisatoriska flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån.

5.3 Redundans

Finkel menar att redundans handlar om att i en militär organisation ha ett antal förband, förmågor och vapensystem med egenskaper som ger likande effekt men som använder varierande metoder. Exempelvis kunna verka mot samma mål hos motståndaren men genom att använda olika sätt för att uppnå verkan. På så vis kan ett förband, en förmåga eller ett vapensystem överta en uppgift om någon annan faller ifrån.⁷⁷

Finkels resonemang har i AR Taktik kopplats till kapitlet 1.8 Grundläggande förmågor. Desto fler förband, förmågor och vapensystem som kan verka inom samma förmåga bidrar till redundans för den taktiska ledningsnivån.

⁷⁷ Finkel, *On Flexibility*, 88.

De grundläggande förmågorna och består av verkan, rörlighet, skydd, ledning, underrättelser och information samt uthållighet. Dessa skapas av ett antal medel i form av funktioner, system, förband och metoder.⁷⁸

Den nuvarande jägarbataljonen bidrar till redundans genom att förbandet kan verka inom flertalet av de grundläggande förmågorna. Bataljonchefen förklarar *”Vi är självförsörjande och kan lösa mycket saker, förutsatt att vi är på rätt plats då har vi en verktygslåda med som kan en massa konster, vi kan strid, spaning, sabotage etc. Och att vi inte behöver försörjas i samma utsträckning, vi är inte ett logistiskt problem på det sättet. Vi skapar handlingsfrihet för Arméstaben i form av bataljonen inte dagligen behöver försörjas. De kan kraftsamla resurser till andra förband”*.

Förbandet bidrar främst inom förmågorna verkan och underrättelser men även till del till viss del till förmågorna rörlighet och uthållighet. Bidraget till verkan och underrättelse sker genom förbandets huvuduppgifter och genom den variation av metoder förbandet kan använda för lösa dessa. Bidraget inom rörlighet handlar om det tidigare resonemanget där förbandet genom egen rörelse möjliggör för dels förbandet själv men också för andra förband att avge eld i rätt tid mot rätt mål. Inom förmågan uthållighet bidrar förbandet genom sin förmåga till autonomt uppträdande genom hög uthållighet att den taktiska ledningsnivån initialt kan koncentrera sitt underhållsstöd till andra förband.

Förbandet synsätt är i linje med den taktiska ledningsnivån. Operationschefen uttrycker *”Det är bra om FM har en räckvidd av olika förmågor som kan hantera olika klimat, olika terrängtyper, olika stridssituationer, ha varierande förmågor då, det är väl det viktiga. Ju mer verktyg jag har i min verktygslåda som är olika, alltså olikheten skapar kreativitet. Kreativitet, flexibiliteten i det gör att jag kan på ett kreativt sätt ta mig an motståndaren”*. Även chefen för planeringssektionen ser möjligheter med förbandet ur ett redundanstänk *”Brigaden ska i så stor utsträckning som möjligt slåss samlat. Om man då har ett annat förband som kan verka på helt andra sätt så kan man då spara på de kvalificerade anfällsforbanden...Man fördröjer inte på samma sätt på en jägarbataljon som på en mekaniserad bataljon men syftet kan likna varandra”*. Den taktiska nivåns synsätt på förbandets användbarhet inom de olika förmågorna har en tydlig koppling till Finkels resonemang om redundans.

⁷⁸ Försvarsmakten, *AR Taktik*, 20-21.

Hur påverkar de materiella och organisatoriska förändringarna som sker vid ombildningen flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån?

Den utökade krigsorganisationen medför fler enheter som kan lösa fler uppgifter inom förmågorna verkan och underrättelse. Tillförseln av fler bandvagnar och reduceringen av de lättare fordonen ökar eller minskar rörligheten utifrån vilken terrängtyp förbandet ska användas inom.

Däremot ökar tillförseln av fler bandvagnar tillsammans med omfördelningen av stödresurser, förbandets uthållighet och därigenom till ökad redundans inom förmågan för den taktiska ledningsnivån. Utvecklingschefen uttrycker *"I den nya organisationen är bandvagnarna och snöskotrarna mer fördelade och det har blivit mer tyngdpunkt på bandvagnar. Det innebär ju en ökad förmåga att ta med sig mer förnödenheter inklusive ammunition och vapensystem... Vi kan även rulla med hela förbandet uppsuttet och med en uthållighet på cirka två veckor"*. Bataljonchefen utvecklar utifrån ett flexibilitetsperspektiv *"Införandet av bandvagnen innebär att vi skapar en redundans i logistiken, vi är inte lika beroende av högre chef med underhåll, i alla fall inte initialt...vi klarar oss under en ganska lång tid, på så vis skapar vi en handlingsfrihet och därigenom flexibilitet för högre chef eftersom vi är självförsörjande, så på så vis bidrar bandvagnen ur ett uthållighetsperspektiv"*.

Sammanfattat medför förbandets förändringar att den taktiska nivåns redundans inom verkan, underrättelse och uthållighet ökar medan den ökar eller minskar inom förmågan rörlighet beroende på vilken kontext förbandet verkar inom. Sammantaget får det anses att redundansen och den organisatoriska flexibiliteten ökar för den taktiska ledningsnivån genom förbandets förändringar.

6. Resultat och Slutsatser

Kapitlet redogör inledningsvis för det sammanfattade resultatet kopplat till studiens forskningsfråga. Därefter redovisas dragna slutsatser.

6.1 Resultat

Värnkrafts inriktning av de framtida Norrlandsjägarbataljonerna, strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid ses ur 193. Jägarbataljons synvinkel som dimensionerade och kravställande men utesluter inte att förbandet fortsatt, efter ombildningen, ska kunna verka över hela Sveriges yta. Uppfattningen bejakas av den taktiska ledningsnivån. Däremot utvisar analysen att förbandet inom vissa områden, tagit stor hänsyn till inriktningen strid på djupet i ödemarksterräng och vidtar vissa åtgärder och genomför specifika förändringar för att anpassa sig till den kontext inriktningen innebär. Ödemarksterrängen i norra Sverige ges även en stor betydelse ur ett operativt perspektiv av den taktiska ledningsnivån.

Den materiella förändringen, innebär fler bandvagnar och ett reducerat antal snöskotrar samt terränghjulingar. Förändringen medför att förbandets stridstekniska rörlighet minskar, den taktiska rörligheten ökar i ödemarksterräng men minskar om förbandet sätts in i ett annat geografiskt område. Den operativa rörligheten får sammantaget anses sammantaget minska. Förmågan uthållighet ökar då ett utökat antal bandvagnar medför möjlighet att medföra mer materiel.

Den organisatoriska förändringen, innefattar en utökad organisation, från två till tre jägarskvadroner samt omfördelning av stödresurser till lägre ledningsnivå. De båda förändringarna ökar förmågorna verkan, underrättelse och uthållighet. Därigenom ökar antalet enheter med som kan verka självständigt vilket stärker förbandets förmåga till autonomt uppträdande.

6.1.1 Hur påverkar en geografisk inriktning av markstridsförband flexibiliteten på den taktiska ledningsnivån?

Den geografiska inriktningen och förbandets ombildning till Norrlandsjägarbataljon med ingående förändringar innebär att förbandet ökar bidraget till eldkraft i balansen mellan eldkraft och manöver samt ökar bidraget till både offensiv och defensiv inriktning, med tyngdpunkt på defensiv. Sett ur variabeln balans medför den geografiska inriktningen av förbandet att den organisatoriska flexibiliteten ökar för den taktiska ledningsnivån.

Vidare medför förbandets geografiska inriktning att den taktiska ledningsnivåns organisatoriska flexibilitet ökar genom en positiv påverkan på variabeln mångfald, då förbandet genom förändringarna ökar den taktiska nivåns handlingsfrihet och möjlighet till kombinerade vapen. Variabeln redundans påverkas också positivt av den geografiska inriktningen då förbandet genom förändringarna ökar bidraget inom flertalet av de grundläggande förmågorna.

Det som potentiellt kan minska den taktiska nivåns organisatoriska flexibilitet är bandvagnens påverkan på förbandets rörlighet. Där måste hänsyn tas till den kontext och terrängtyp förbandet sätts att verka inom. Ska förbandet verka i ödemarksterräng, i ett närbeläget område ökar flexibiliteten, annars inte.

Sammanfattat kan konstateras att en Norrlandsjägarbataljon som inriktas mot strid på djupet i ödemarksterräng, även vintertid ökar den taktiska ledningsnivåns flexibilitet sett ur Finkels stratum om organisatorisk flexibilitet där variablerna balans, mångfald och redundans ingår. Därigenom ökar arméns förmåga att genom flexibilitet öka förutsättningarna att återhämta organisationen efter att ha blivit utsatt för en överraskning.

6.2 Slutsatser

En geografisk inriktning av ett markstridsförband medför att förbandet vidtar vissa åtgärder och genomför vissa förändringar för att anpassa sig till den kontext inriktningen innebär.

Förändringarna som vidtas vid förbandet påverkar förbandens grundläggande förmågor, vilka förmågor och hur de påverkas beror på vilken förändring som genomförs.

Störst påverkan sker på förmågan rörlighet då en geografisk inriktning medför att förbandet sannolikt anpassar fordonstyp utefter rådande terräng och miljö.

Beroende på vilken förmåga och på vilket sätt den förändras ökar eller minskar den taktiska ledningsnivåns flexibilitet.

Utifrån studiens resultat så medför en geografisk inriktning av ett markstridsförband att den taktiska ledningsnivåns flexibilitet öka mer än vad den minskar. Däremot de förmågor som minskar kan innebära betydande begränsningar för den taktiska ledningsnivån.

Förändringar som påverkar förmågan rörlighet bör utredas noggrant då ett förbands rörlighet påverkar den taktiska ledningsnivån och dess flexibilitet i stor utsträckning. Det måste säkerställas att syftet med förändringen är av så pass betydande art att den väger över en negativ påverkan på rörligheten och därigenom den taktiska ledningsnivåns flexibilitet, då studien visar att exempelvis förmågan att bekämpa högvärdiga mål kan nedgå.

Markstridsförband kan och bör i vissa fall ges geografiska eller miljömässiga inriktningar och mot specifika förmågor, dock bör förmågan att verka inom andra områden fortsatt bibehållas. Främst utifrån perspektivet småstater med stora markterritoriella ytor och begränsat antal markstridsförband.

Stor hänsyn behöver tas till vilket operativt område ett förband mest sannolikt kommer verka inom. En förändring som tillsynes har en generell negativ påverkan på flexibiliteten kan i just den kontexten medföra att den ökar.

Studien visar att Finkels teori är tillämpbar på en kontext utanför den israeliska. Teorin är relativt enkel att operationalisera och använda som analysverktyg på i det här fallet en svensk kontext, med tillhörande politiska styrningar och gällande reglementen. Teorin är lämplig att använda för att undersöka flexibilitet i militära organisationer tillhörande en småstat med stor geografisk yta och begränsat antal markstridsförband. Teorin medför också att organisationens flexibilitet kan analyseras ur flertalet synvinklar genom teorins fyra stratum.

6.3 Reliabilitet och validitet

Studiens grund vilar på vad en geografisk inriktning innebär för ett specifikt förband. Inriktningens innebörd för aktuellt förband identifieras genom intervjuer med befattningshavare vid förbandet som får anses sitta på den senaste informationen kring förbandets kommande förändringar. Därigenom får informanterna anses bidra till god validitet vad gäller att mäta hur en geografisk inriktning påverkar förbandet. Likaså får informanterna vid Arméstaben anses bidra till god validitet då det är dessa befattningshavare som i dagsläget planerar för hur markstridskrafterna ska användas. Vidare ska dessa om riket hamnar i krig leda genomförandet av en markoperation och där tillämpa flexibilitet. Risk finns att intervjuernas svar är informanternas subjektiva åsikter, här hade fler intervjuer kunnat göras för att stärka validiteten ytterligare.

Däremot får det anses att informanterna sitter på centrala befattningar som officiellt representerar respektive förband och ledningsnivå. Därför får svaren ändå anses som objektiva och relevanta för studien.

Vad gäller AR Taktiks bidrag till validitet gällande den identifiering av organisatorisk flexibilitet utifrån variablerna balans, mångfald och redundans som gjorts i reglementet för den anses som god då reglementet är det gällande dokumentet som beskriver och inriktar arméns krigföring. Dock kan kritik riktas mot att reglementet är utarbetat och fastställt 2013. Där kan Värnkrafts nutida inriktning av arméstridskrafterna medföra förändringar i dokumentet, främst gällande ledning på taktisk nivå då armén ska utökas med fler ledningsnivåer. Däremot får de kapitel och stycken om flexibilitet som identifieras i reglementet anses som högst gällande även i en framtida kontext.

Studiens reliabilitet får anses som god då den utgår från fastställda och gällande dokument såsom Värnkraft och AR Taktik, är dessa fortsatt gällande i framtiden och används i en likande studie borgar det för ett likande resultat, förutsatt att studiens operationalisering av organisatorisk flexibilitet används vid analysen av AR Taktik. I ett läge där dessa uppdateras kan det medföra att en likande studie ger ett annorlunda resultat. Vidare får de intervjuer som genomförts anses ge likande svar i en ny studie då dels intervjufrågorna finns med som en bilaga i uppsatsen och dels då författaren bedömer att respondenterna kommer ge likande svar vid en ny intervju. Dock kan tiden för när en ny studie genomförs vara en avgörande faktor, större förändringar i arméns utveckling kan ske och därigenom rendera i något annorlunda svar.

7. Avslutning

I kapitlet genomförs en kort reflektion kring området och lämpliga områden för fortsatt forskning redovisas.

7.1 Reflektion

Studien har belyst hur inriktningen av en framtida Norrlandsjägarbataljon påverkar den taktiska ledningsnivåns flexibilitet. Norrlandsjägarbataljonerna är trots den geografiska inriktningen mot ödemark fortsatt ett armégemensamt förband som ska verka över hela Sveriges yta samt även kunna utgöra en del inom system i samverkan på den operativa nivån.

En intressant aspekt att reflektera över är hur ett markstridsförband som tydligt låses till en geografisk bestämd plats och ges specifika uppgifter påverkar flexibiliteten för den taktiska ledningsnivån? Försvarsberedningen föreslår i Värnkraft att Försvarmakten ska tillföras ett antal territoriella förband⁷⁹ som ska lösa uppgifter i militärregionerna. De kommer lösa uppgifter som försvar och skydd av viktiga områden och anläggningar samt stödja och skydda mobilisering och koncentrerings av övriga krigsförband.⁸⁰ En intressant reflektion är hur tillförseln av dessa förband påverkar den taktiska ledningsnivåns flexibilitet då man får ökad handlingsfrihet med de övriga markstridsförbanden?

7.2 Förslag på fortsatt forskning

Vad gäller benämningen Norrlandsjägarbataljon har författaren gjort flertalet intressanta observationer under året vid det Högre Officers Programmet. Författaren uppfattar att det råder en förhållandevis stereotyp uppfattning om hur och vart förbandet ska användas. I flertalet av de scenarion som har använts vid utbildningens kurser och i flertalet grupp och elevbedömanden har förbandet grupperats i den norra delen av Sverige. Chefen för nuvarande 193. Jägarbataljon är av likartad uppfattning. *”Begreppet Norrlandsjägarbataljon tycker jag är olyckligt, därför det ankrar tanken hos alla jag mött i princip som inte är från förbandet, det ankrar tanken i spel, planering och bedömanden att bataljonen är låst till ett visst område och viss typ av kompetens.”* Även internt vid förbandet råder viss skepsis kring epitetet där Utvecklingschefen uttrycker *”De flesta upplever det som negativt. Kanske för att det uppfattas som att vi kanske tar ett steg bakåt i tiden och att det innebär en geografisk låsning. Vi har en pedagogisk utmaning att förklara att Norrlandsjägarbataljon är en utveckling av 193. Jägarbataljon”*.

Här skulle en framtida studie som undersöker hur benämning och namnsättning av förband uppfattas och hur det förankrar tankar och synsätt vara ytterst intressant. Studien skulle kunna genomföras med en teoretisk utgångspunkt i Finkels stratum om doktrinär och konceptuell samt kognitiv och ledningsflexibilitet. En sådan studie skulle bidra ytterligare till forskningen inom området geografiskt inriktade förband men ur ett perspektiv där flexibiliteten analyseras utifrån konceptuella och moraliska istället för fysiska faktorer. Flertalet av de teorier som redovisades i forskningsöversikten har den infallsvinkeln vilket möjliggör för konkurrerande teorier till Finkels flexibilitetsteori.

⁷⁹ Benämns för lokalförsvarsbataljoner i Försvarmaktens underlag för försvarspolitisk preposition 2021 – 2025.

⁸⁰ Försvarsdepartementet, *Värnkraft*, 177.

REFERENSER

Böcker

Clausewitz, Carl von. *Om kriget*, Stockholm: Bonniers, 2006.

David, Matthew & Sutton, Carole D., *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur, 2016.

Della Porta, Donatella & Keating, Michael (red.), *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Esaiasson, P. m.fl. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte uppl. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB, 2017.

Försvarmakten, *Arméreglemente Taktik*, Försvarmakten, Högkvarteret, Stockholm, 2013.

Försvarmakten, *Doktrin för gemensamma operationer*, Försvarmakten, Högkvarteret, Stockholm, 2020.

Försvarmakten, *FM2017-2227:N-Handbok Jägarbataljon, Arbetsutgåva A2.2*, 2019.

Försvarmakten, *Militär strategisk doktrin*, Försvarmakten, Högkvarteret, Stockholm, 2016.

Kier, Elizabeth, *Imagining war: French and British military doctrine between the wars*. Princeton studies in international history and politics. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1997.

Meir Finkel, *On Flexibility : Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield*, ed. by Moshe. Tlamim, Stanford Security Studies, 2011.

Sun, Zi, *Sun Zis krigskonst*, (ny utg.). Stockholm: Santérus, 2015.

Yin, Robert K. *Fallstudier: design och genomförande*, Stockholm: Liber AB, 2006.

Artiklar och Rapporter

Arend, Lijphart, *Comparative Politics and the Comparative Method: American Political Science Review*, Vol 65, No 3, 1971, s 687-688.

Berman, Lazar, *Capturing Contemporary Innovation: Studying IDF Innovation against Hamas and Hizballah*, Journal of Strategic Studies 35, 2012.

Försvarsdepartementet, *Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021-2025*, 2019.

Försvarmakten, *Slutlig-redovisning-av-perspektivstudien-2016-2018*.

Försvarsmakten, *FM2019-20164:6-Bilaga 1-Försvarsmaktens underlag för försvarspolitisk proposition 2021–2025*.

Handel, *Michael I*, *Intelligence and the problem with strategic surprise*, *Journal of Strategic Studies*, 7:3, 1984.

Murray, Williamson, *Does military culture matter?*, *Orbis* 43, 1999.

Elektroniska källor

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norrland>

Intervjuer

Major Erik Falck, Utvecklingschef, 193. Jägarbataljon, 200826

Överste Teddy Larsson, Chef Genomförandeavdelningen/Operationschef, Arméstaben, 200909

Överstelöjtnant Fredrik Andersson, Bataljonchef, 193. Jägarbataljon, 200918

Överstelöjtnant Anders Landewall, Chef Planeringssektionen/Planeringsavdelningen, Arméstaben, 200928